

„Érted vagyok”

(Exodus 3, 14)

**Közösségi
és családi
folyóirat**

**IV. évf. 3. szám
1993. június
50,— Ft**

*Igazságosság
vagy szeretet?*

Jézus, a férfi

*Interjú
egy hajléktalannal*

*Gondolatok
a Miatyánkról*

Moha-mese

*Őfelsége,
a gyermek*

*Katolikusként
kisebbségben*

*Kommuna =
környezetvédelem?*

Bulányi György

Csúcsértékek

1. Erőviszonyok és politikai-etikai értékelés

Az első három század vértanú keresztényeinek jó volt a Római Birodalom az evangélium hirdetésére — mégpedig anélkül, hogy ezzel a Birodalommal megegyeztek volna. 1945 után hazánkban is egyes hitvalló keresztényeknek — jó volt az itt kialakuló „kolhoz-társadalom” az evangélium hirdetésére — mégpedig anélkül, hogy a pártállammal megegyeztek volna. A megegyezés hiánya az ókorban is, századunkban is államhatalmi ütések, ill. a keresztények részéről azok békés elviselését váltotta ki.

A negyedik század elején az egyházi hierarchia megegyezik Konstantin császárral, s ettől kezdve az evangélium-hirdetés a keresztények részéről fegyveres fedezettel történik, akár a 11. század eleji Magyarországon, akár a 16. századi Amerikában..., s akik életben akarnak maradni, azok „felveszik a kereszténységet”, immár nem vértanújelölt hitvallók életpéldájának, hanem fegyverekkel rendelkező keresztény papi és nem-papi hatalmasságok összefüggésében: „szabadon” döntve a „történelmi szükségesség” mellett.

Az időben nagyot ugorva előre — századunkban „nagyobb bajok megelőzése érdekében” az egyházi hierarchia megegyezik a kor etikai elvárásainak alulmaradó Hitlerrel is, akinek bukása

után nem minden alap nélkül állapítatik meg, hogy maga az egyház nem, csupán egyes hitvalló keresztények álltak ellen Hitlernek, mégpedig a maguk egyházi vezetőitől nem támogatottan. Friedrich Heer meg is állapítja, hogy ezekben az időkben „a Szentlélek mélyen elhagyta az egyházi hierarchiát”.

A kor etikai elvárásainak Hitlernél is jóval mélyebben alulmaradó Szovjet hatalom évtizedeken keresztül nem óhajt megegyezni az egyházzal, melyet inkább propagandája egyszerű szöcsöveként akar felhasználni. De Hruscsov és XXIII. János buzgólkodásának erejében 1964-ben hazánkra vonatkozóan csak megszületik egy megegyezés. E dátum előtt is voltak egyes aligha hitvalló keresztények, akik megegyeztek hazánkban a hatalommal, de a Vatikán rosszallása mellett. E dátum után is akadtak hazánkban *hitvalló* keresztények, akik nem „egyeztek ki” a hatalommal — csak hogy az egyházi hierarchia ez időben növekvő, egyre teljesebb rosszallása mellett. Hogy e nem hitleri, hanem sztálini történelmi színpadon kit hagyott és kit nem hagyott el mélyen a Szentlélek, erről eddigelé még mintha nem született volna meg semmiféle sommás Friedrich Heer-féle megállapítás.

2. A jusztícia megszületésének történelmi kontextusa

Megkülönböztetem az igazságosságot attól, amit csak neveznek így, de nem az. Azzal különböztetem meg, hogy a jusztícia szót használok rá.

Adott történelmi pillanatban a jusztícia — függvénye egy már korábban kialakult jogrendnek, melyet szankcionálni képes fegyveres hatalom véd. Ami megegyezik ezzel a jogrenddel, az törvénynek és igazságosságnak minősül a hatalom képviselői részéről. Történelemkezdő időpontban viszont egy adott területen még nem alakított ki senki semmiféle jogrendet. Ez az állapot „vévés előtti” és jusztícia előtti pillanat. Az ily területen megjelenő ember csak „foglal”, s a jogrend csak más emberek megjelenésének, ill. a foglaló személy leszármazottai önállósodásának a nyomában alakul ki. A kialakulásnak lehet

egy békés-elodázó jellegű bevezető fázisa, mint Ábrahám és Lót esetében. De előbb-utóbb mindenképpen bekövetkezik a végleges, a fegyveres jellegű fázis is, amely kinek-kinek megszabja „törvényes lehetőségeit-határait”.

A győztes keze persze rendre maga felé hajlik: kiváltságokról gondoskodik a maga számára. A legyőzött pedig kénytelen későbbi időpontra halasztani azon szándékainak megvalósítását, melyek szolgálatában ragadta meg azt a fegyvert, amelyet éppen az imént ütöttek ki kezéből.

A győztesek a maguk életének kockáztatásával lettek győztesek. Ezért aztán, ha vezetőjüket esetleg megkísértené a gondolat, hogy *nem* jutalmazza magát és győző társait jogrendi kiváltságokkal, ez esetben társai minden bizonnyal megfosztanák őt a vezető sze-

A fenti történelmi visszaemlékezések talaján felmerülhetnek különféle etikai kérdések:

- Mi az etikus magatartás a hódító hatalommal szemben?
- Mi a jézusi magatartás a hódító hatalommal szemben?
- Mi a jézusi magatartás az akármiféle hatalommal szemben?
- Mi az az érték, amelynek a vezetésére rábízhatja magát „az ideiglenesen megszállt”, hódolt állampolgár?
- ... a szabadságjogokat tiszteletben tartó államnak a polgára?
- ... a Jézushoz igazodni kívánó állampolgár, akármily hatalom alatt él is? stb.

Jelen dolgozatomban egy megkérdőjelezhetetlennek tetsző etikai értékkel kívánok foglalkozni, az igazságossággal. Mégpedig egyetlen meghatározó aspektusból. Abból, hogy a Jézusban hívők ezt az igazságosságot a Jézustól tanított szeretettel együtt kívánnák etikai hitvallásuk csúcsértékének tekinteni.

Negyedszázada 6 számizdat kötetben elvégeztem a 4 kánoni evangélium Jézus ajkára adott állításainak egy sajátos módszerű elemzését (Keressétek az Isten Országát I–III, Budapest 1990–91), a következőkben ennek eredményeit hasznosítom.

reptől, s megtalálnák azt a személyt, aki biztosítja számukra a mondott kiváltságokat.

Konstruálja meg tehát íróasztala mellett akárki is az igazságosságnak a fenti törvényességtől és jusztíciától eltérő akármiféle fogalmát is, e fogalom-konstrukció csak papíron élhet, a történelmi-politikai valóságban nem. A valóságban csak az van, amit Arany is látott már másfél századdal korábban — századunk tapasztalatai nélkül is! —:

*Mióta és míg a világ,
Nem volt-e, nem leendő
Erős, ki nyomni mindig kész,
S ki elnyomassék, gyenge?
Amazt miképp mérséklétek,
Hogy enyhe legyen lánca?
Miképp ezt, hogy nagyon súlyos
Békőit meg ne rázza?*

(Gondolatok, 1850)

3. Az igazságosság és az emberi minőség kívánalma

A győztes csak kiváltságokra jogosultságának tudatában képes a legyőzötttel egy asztalhoz ülni. S ha volna is a győztes felett egy szuper-győztes, aki kikényszeríthetné a győztesből a lemondást a kiváltságról, a maga számára a szupergyőztes csak kénytelen lenne igénybe venni a kiváltságokat — a már látott okon. A harc tehát a kiváltságo-kért, ill. a hátrányos helyzet megszüntetéséért nem nevelhet olyan nemzedéket, amely azonos lehetőségeket biztosítana győző és legyőzött számára. A királyi palotát vagy legalább a Rózsadomb viláit — a sikeres fegyvertényt követően — valakik rendre átveszik a maguk hasznára.

Ahol a fegyverek ereje teremt rendet, ott csak abban az esetben lenne lehetséges egy kiváltságmentes rend, tehát az igazságosság megjelenése, ha lélektani csoda folytán a harc szentekké formálhatná a győzőket és legyőzötteket egyaránt. Hogy az élet forgatagában ne üljön tort az íróasztal mellett megkonstruált — mondjuk: suum cuique, azaz „hátrányos megkülönböztetés nélküli — igazságosság felett...”, s hogy Vörösmarty kérdésre — „Ment-e a világ elébb? — igennel válaszolhassunk, ahhoz az emberi minőségnek kellene vál-

4. Az emberi minőség feltételei

Csak aki lemond a maga számára a kiváltságokról, és esetleg a kiváltságok nélküli — mondjuk — középszituációhoz sem ragaszkodik, csak az lehet képes önmagában és követőiben javítani az emberi minőséget. E lemondás elvállalására pedig elvileg az lehet képes,

a) akinek az, hogy az emberiség az igazságosság felé haladjon, fontosabb, mint a maga kiváltságainak a biztosítása;

b) aki reménytelenné lett abban, hogy fegyverekkel mehet a világ „elébb”;

c) aki felfedezi, hogy ember ember elleni fegyverkezése a természet rendje ellen van, hiszen az emberalatti világ nem ismeri a fajgyilkosságot (holló hollónak nem vájja ki szemét, csak az ember embernek farkasa, a farkas a farkasnak nem); a természet rendje ellen, Isten szándéka ellen, az etikai érték-valósítás ellen van;

d) aki rájön arra, hogy a kiváltságokat birtoklás félelmet szül a kiváltságoltakban is, minek következtében kiváltságotlnak lenni nem kívánatos;

e) aki a maga emberi kibontakozását, lehető teljessé válását, boldogságát a nála elesettebb szituációban levők megsegítésétől reméli;

toznia-javulnia. Ezt a minőségjavulást a marxi eszme minden valós alap nélkül remélte a kiváltságosok osztályharc által kívánt megsemmisítése utáni időben automatikusan bekövetkezőnek. Minden valós alap nélkül, mert a fegyverre, karhatalomra épülő rendteremtés ellenére dolgozik szenttélevésünknek. A marxista Gyilász vallotta, hogy hús esztendő osztályharcos gyakorlat hatására az elvtársak megfedkeznek az ifjú Marx humanista álmairól.

A minőség javulása a jusziticiakergetésnek fegyveres harcokba ágyazott ösvényén történelmi és lélektani tapasztalataink tükrében aligha lehetséges. Javítok: nem lehetséges.

*S midőn azt hinnők, tanul,
Nagyobb bünt formál álnokul*

— írja Vörösmartynk Emberek c. versében, melynek refrénje: „Nincsen remény, nincsen remény”.

A fegyveres erőkre épülő államhatalmak Igazságügyi Minisztériumai csak a kiváltságokra épülő jusziticiát szolgálhatják, a kiváltságot nem ismerő igazságosságot nem. Az ellenzéki erők pedig rendre az igazságtalanságok védelmezőinek, fenntartóinak élik meg ezeket a minisztériumokat.

f) aki hitelt ad a legkülönbözőbb kultúrákban tetten érhető és Hamvas Béla által nagy H-val írt Hagyománynak, amelyet a zsidó-keresztény kultúrkörön belül legpregnansabban a Názáreti Jézus fogalmazott meg, amikor a jusziticia és legalitás kontrapunktjaként fogalmazta meg ezt a közös emberi hagyományt. Letérdelt tanítványai elé, hogy megmossa lábukat, ezt

mondva nekik: „Példát adtam nektek. Nektek is kell mosnotok egymás lábát.” A kiváltságokra törekvők ilyen nem tesznek. Ellenkezőleg: mosatják a maguk lábát a jusziticia ígézetében-ígéretében, vagy egyszerűen csak e szóhasználat jegyében élő „evilágban”. De ennek az evilágnak a Jézus ajkára adott szövegekben nem a transzcendencia az ellentét párja, hanem az a nagyon is immanens jelleget hordozó valóság, amelyet az „ország” (Isten Ország) szó jelöl. Ezen az országon belül, itt és az időben

mosák mások lábát Ő és tanítványai. Akármelyikük akármelyikünkét, mert ennek az országnak a törekvésiránya nem a kiváltság, hanem a szolgálat. Az ország szóval nevezett ezen szociológiai többszámnak céljait Jézus a felebarátnak nevezett embertárs szolgálatában jelölte ki. Az ország tagjai éppen a kölcsönös egymást szolgálás folytán lesznek egymás országbeli testvérei, ill. bizonyulnak a szolgálatot csak elfogadó embertársaik számára felebarátoknak. Az egyetemes, a mindenkit szolgálni akaró magatartásuk erejében formálnak „országot, azaz közösséget.

Fogalmazásbeli kontrapunkt hangzik el a lábmossa és tanítás után záróak-kordként: „Ha értitek ezeket, boldogok vagytok, ha meg is teszitek”. Az „evilág fiai” nem értik, nem teszik, mert kiváltságok által akarnak boldogok lenni, és csak a másoknál előnyösebb helyzetbe jutást képesek boldogságnak gondolni, érteni. Ennek következtében teszik életprogramjukká, hogy előnyöket biztosítsanak maguknak.

5. Jaj a kiváltságkergetőknek!

A kiváltságkergetők életét Jézus a boldogság megszerzése szempontjából kilátástalannak tekinti. Ezt a kilátástalanságot jelöli Jézus „jaj” szava. Jajt mond a gazdagoknak, a jóllakottaknak, a nevetőknek. Jajt tehát azoknak, akiknek éppen gazdagság-jóllakottság-nevetés szavak által jelzett eszmék — az Ő szemében téveszmék — megélése és képviselése fejében mondanak szépeket embertársaik. Hamis életfelfogásukért jár nekik a dicséret szava a velük együtt megtévedtek-megtévesztettek részéről. A magyarban az igazság-igazságosság el-
lentéte a hamisság, s így a fentieket hagyományos nyelven fogalmazva: A hamis próféták hamis prófétalásáért jár a hamis el-
ismerés. Ezt a törekvővilágot látja és mondja Jézus a maga jaj-kiáltásaival kilátástalannak.

A Názáreti által hozott jóhír ennek az életfelfogásnak teljes ellentéte. Jóhírének tárgya az az ország, amelynek polgárai a maguknak kiváltságot nyeres helyett mások javára lenni igyekeznek. Saját küldetését is így fogalmazza meg: Nem azért jöttem, hogy nekem szolgáljanak, hanem hogy én szolgáljak sokaknak.”

A kiváltságkergetésnek egyik — s talán legalapvetőbb — célja: a gazdag-

Kell

*Kell a fájdalom,
hogy nagyja tehesse lelkedet,
Kell a nagy lélek,
hogy elviselhesd a testedet.
Kell a nagy teher,
hogy a másokét észrevehesd.
És kell a másé,
hogy ezt a magadét megszereisd.*

Witz Erik
(súlyos mozgássérült)

ság. Jézus az eme kiváltságtárgyról lemondókat, a szegényeket állítja boldogoknak. Tanítványai életfeladatává az éhezők megetetését, a rászorulókat megsegítését teszi. Minden éhezővel, rászorulóval azonosítva magát azt állítja, hogy csak *ezt* az etikai célkitűzést juttatja Isten a maga transzcendens országával.

A gazdagság megszerzésének egyik alapvető eszköze — a fizikai erőalkalmazás másokkal, a többi kiváltságkergetővel szemben is. Jézus a szelídeket mondja boldogoknak, akik hüvelyébe dugják a kardot, s akik azáltal győzik le az erőszakot, hogy elviselik azt; nem adják vissza az erőszakosak ütését, odatartják másik arcukat. Az erőszak *ennek* folytán nem bír velük, mert azáltal,

6. Igazságosság vagy istennektetés

A jézusi ország tagjai nem a kiváltságokért élnek-halnak — vagy aramaizmustal: nem azokat éhezik-szomjazzák —, hanem az istennektetsést. A görög szövegben dikaioszüné áll e helyen, mely a héber caddik fordítása. Ennek szótári megfelelője a latin iustitia, az igazságosság. De csak a szótári. Az eddig elmondottakból is sejthető, hogy a Jézus ajkára adott evangéliumi szövegek analitikus vizsgálata más jelentéstani eredményt hoz. A szócsalád főnévi (dikaioszüné), melléknévi (dikaios), és igei (dikaoó) alakjait s ezek fosztóképzős változatait a négy evangélium 54 ízben adja Jézus ajkára. A fordítások a Vulgáta nyomán haladva: igazság, igaz, igazsá tesz, ill. hamisság, hamis és árt kifejezésekkel adják vissza a görögöt — egy nem-jézusi keresztény gondolkodástól meghatározottan. Így járnak el az összes magyar fordítások. Mentségükre mondom, hogy ugyanígy járnak el az általam ismert egyéb nyelvekre fordítók is, amikor a Gerechtigkeits, the justice, la justice, és giustizio szavakkal fordítanak. Nem-jézusi keresztény tudatunk ugyanis ellentmond annak, hogy fordításmódosítás által eljussunk a Jézustól akart értelemez. Jézusnak ez a szava *formai* foglalatja azoknak az eszményeknek, amelyek Országát ihletik. Az elemzés elvégzésének eredményeként: az *Isten akarata* *tevése*, az *Istennek tetszés* kifejezések adják vissza a szó szövegbe ágyazott s abból kihámozható tartalmát. Ez a dikaioszüné lehet formaetikai megfogalmazása — a szeretetnek, az agapének. Tartalmilag nincs különbség a két szó között.

A kontrapunkt-fogalmazást az teszi teljessé, hogy az evangéliumok mindkét ránkmaradt boldogságlistája azzal végződik, hogy nem azok a boldogok,

hogy nem teszik magukévá az erőszak alkalmazás elvét, nem csapnak fel az erőszak elkötelezett szolgálóinak. Saját kivégzése előtti estén mondja Jézus az öt kivégezni készülő erőszak világáról tanítványainak: „Bízzatok, én legyőztem a világot!” Tanítványai is legyőzhetik az erőszakot — a fajgyilkolás elvi és gyakorlati elutasításával. Helyette készek a megbocsátásra: irgalmasok. És ezért boldogok. Csak ők a boldogok; ők, akik nem akadályai annak, hogy az emberiség békességben élvezhesse a Teremtő által adott Bolygónk minden áldását. Boldogok, mert békességet teremtenek ott, ahol élnek. Boldogok, mert ők, a szelídek — és csak a szelídek! — fogják örökölni a Földet.

akiknek szépeket mondanak, hanem azok, akiket üldöznek. Boldogok, akiket üldöznek az imént említett istennektetés miatt. „Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok... Így üldözték az előttek élt prófétákat is” (Mt 5).

Mindez annyit jelent, hogy a juszti-cia-kergetők nem viselik el a maguk juszti-cia-eszményét megtagadók társadalmi jelenlétét. Verembedobás, kettéfűrészelés, megkövezés, keresztrefeszítés, majd később — már Jézust emlegetve — máglyahalál lett a jutalmuk. Mitől boldogok akkor? Úgy gondolom, küldetésstudatuktól, amely megalapozhatja a boldogságot — a prófétasorsot vállalóban.

Meg attól, hogy ők és csak ők menthetik meg az embert s a Földet attól a

végpusztulástól — atomhalál, a bioszféra pusztulása stb. —, melyet a kiváltságkergetők, a gazdagság és az erőszak alkalmazás megszállottjai készítenek Bolygónknak s a rajta élőeknek.

7. A juszti-cia abszurditása

A juszti-cia-kergetés így módon se út, se igazság, se élet az emberiség számára; csak boldogtalanságra visz. Annak ellenére is ezt kell állítanunk, hogy az igazságosság — önmagában véve, tehát a szolgálatára szánt eszközök nélkül —, mint a hátrányos megkülönböztetéseket kiküszöbölni akarás etikai eszménye nagyon is harmóniában van a jézusi etikai tanítással, hiszen a szeretet éppen a hátrányos megkülönböztetések ellenében dolgozik, s egy ilyenek nélküli, azaz igazságos állapot felé igyekszik.

Mivel azonban a juszti-cia az imént megfogalmazott igazságosság-célkitűzés karhatalmi szolgálatát is jelenti, ennek következtében a juszti-cia sokszorosan abszurd. Abszurd, mert önmaga ellen lázad, hiszen a választott eszköz a cél ellen dolgozik: a fajgyilkosság etikátlansága nemcsak a cél etikai értékét semmisíti meg, hanem magát az emberiség életét is megszüntetheti. Abszurd, mert félelmet vált ki, és nem boldogságot, bár mindent rendezni kívánó csúcserőként boldogságot kellene eredményeznie. Abszurd, mert a juszti-cia karhatalom nélkül olyan cél volna, amelynek útja nincs, hiszen eszköztelen.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Rác Jenő és családja (Foto: Nemes Zoltán)

8. A keresztény jusztícia ideiglenes történelmi győzelme a jézusi agapé elvén

A szolgálatban, a rászorulóknak megsegítésében és az ellenséggel szembeni elviselő, azaz fegyverrel nem védekező jézusi „ország” az agapé (caritas, szeretet) csúcsértékének a szolgálatában fogalmazza meg önmagát, amelytől a dikaoszüné jézusi fogalma — mint említettük — nem különbözik semmiben. Ez az egyértelmű, mert egyetlen csúcsértékkel dolgozó látásmód már a megfogalmazását követő első évtizedekben elindul az ellentmondásossá levés felé. El, mert a szeretethimnusz (1 Kor 13) szerzője egyfelől leírja, hogy „a szeretet mindent elvisel”, de másfelől elmondja az evilági hatalomról, hogy az „nem ok nélkül viseli a kardot, hiszen Isten szolgája, aki Isten haragját hajtja végre — azon, aki a rosszat teszi” (Róm 13,4). Szent Pál ezen istenképével szemben viszont Jézus Istene nem haragszik, Ő csak bánkodik, és mindenkor kész arra, hogy azonnal megbocsásson, miként a tékozló fiú apja. Szeretni is valakit, kardot is rántani ellene — ez ellentmondás. Ezzel az ellentmondással tarsolyában a keresztény tudat megindult a maga skizofréniájának az irányában. Ennek történelmi etapjai:

a. Nagy Konstantin előtt a keresztények a Róm 13 ellenére nem katonáskodnak, s nem is gondolják, hogy az őket kivégző római császárok Isten szolgái volnának.

b. Nagy Konstantin után már katonáskodnak, s a Róm 13-ra is hivatkozva részt vesznek a hatalomban és részt is kérnek belőle, bár ezzel egyidejűleg sűrűn emlegetik Jézus nevét is, a szeretet szavát is.

c. A lét visszahat a tudatra, s az 5. századtól kezdve, elsősorban a hippói püspök, Ágoston teológiájának hatására két csúcsértékre építik fel a maguk etikáját: a jusztíciára és a caritasra. (Ami tudvalevően Jézusnál még nem kettő, hanem egyetlen magatartásnak formái, ill. tartalmi etikai megjelölése.) Mi magyarok már ezzel az ágostoni kereszténységgel ismerkedünk meg, s egy ágostoni királytűkörről kezdődik irodalmunk: milyen egy igazi keresztény király, egy igazi jézusi kardforgató (Intelmek).

d. Csakhogy két csúcsértékkel élni nem lehet, s a tételes morálteológia kénytelen eligazítást adni a gyakorlati

élet dolgaiban is. El is jut ahhoz a tételhez, hogy *caritas non obligat cum magno incommodo*, azaz ha nagyobb kényelmetlenséggel járna a szeretet, akkor félretehetjük azt, és választhatjuk a kevesebbet kívánó jusztíciát. Igazolódik: csúcsérték-párosról beszélni lehet, de a gyakorlatban csak egyhez lehet igazodni.

e. A II. Vatikáni Zsinat a skizofrénia új változatát dolgozza ki: az egyetemes egyház marad skizofréniás, de a szinguláris egyháztagok megszabadulhatnak attól. Ha ugyanis egy egyháztagnak tiltja a lelkiismerete a gyilkolásra leteendő katonai esküt, azt az egyházi tanítóhivatal akceptálja, sőt kéri is az államhatalmakat, hogy azok is akceptálják. (Korábban — azaz az albiak, valdiak, hutteriek stb. esetében — még nem akceptálta: hadsereggel, máglyával választott lelkiismeretüknek.) Az egyetemes egyház viszont marad a skizofréniában, mert a Zsinat dicséri a katonai szolgálat elvállalását is. (Gyilkolni is etikus, s nem gyilkolni is etikus.)

9. Csak egyetlen csúcsértékkel lehetséges élni

Hogy az etika, amely és amíg az életre néz, csak egyetlen csúcsértékkel dolgozhat, s hogy a két csúcsértéket vallás rendre ellentmondás, amelyen az élet szükségképpen túlteszi magát, sok egyéb vonatkozásban is kimutatható. Ilyen további abszurd csúcsértékpárok: — igazatmondás és szeretet, — maximális biológiai szaporodás és szeretet, — engedelmisség és lelkiismeret.

Befejezésül ez utóbbi ellentmondást mutatnám meg a Zsinat két szövegegyiségének a bemutatásával.

Presbyterorum Ordinis: „A lelkipásztori szeretet ... arra ösztönzi a papokat, hogy ezen a közösségen belül tevékenykedjenek: az engedelmisség által önkaratukat Isten és testvéreik szolgálatára áldozzák fel, fogadják el és hajtják végre a hit lelkületével mindazt, amit a pápa, a püspökök vagy más előljárójuk parancsol vagy ajánl... Ez az engedelmisség Isten gyermekeinek érettebb szabadságára vezet. Természeténél fogva megkívánja, hogy ... legyenek mindig készen arra, hogy azok ítéletének vessék alá magukat, akik Isten egyházának kormányzásában vezetők” (15).

Dignitatis Humanae: „Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel ... az ember; köteles is lelkiismeretét ... hűen

követni, hogy eljusson ... az Istenhez. De nem is szabad akadályozni őt abban, hogy lelkiismerete szerint cselekedjék (3) ... és csak a saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni” (11).

A két szöveg ellentmond egymásnak. Ha az egyiket akceptálom, el kell utasítanom a másikat, és megfordítva.

Amíg az egyház úgy akar hűséges maradni Jézushoz, hogy az államhatalom az egyház tagjaira mint állampolgárookra a maga nem etikus célkitűzéseiben is számíthasson, addig egyháztudatunk szükségképpen hasadt, meghasonlott önmagában. Szükségképpen, mert a jézusi ország elutasítja az erőszakot, az evilági ország pedig abból született és azon épül. Aki Jézus országához, népéhez tartozik, csak azt adhatja meg a császárnak, ami a császáré. A kardját már odaadta Jézusnak, aki egy katonának nem ismerő országnak a királya. A jézusi evilági ország, a jézusi katona, a jézusi hadsereg — ezek abszurd ellentmondások. Amikor ennek ellenére mégis keresztény evilági országról, keresztény katonákról és hadseregről, keresztény demokráciáról, azaz keresztény politikai hatalom gyakorlásáról beszélünk — ezeket az ellentmondásokat állítjuk etikai értékvalósítóknak. De összevissza beszélünk. Összeegyeztethetetlen törekvéseket, magatartásokat állí-

tunk egymással összeférhetőknak. Két csúcsértékkel akarunk dolgozni, ami lehetetlen. Nem is a szeretet jézusi célját szolgáljuk vele, hanem a kiváltságot valakik hasznára és mások kárára.

Bármely csúcsérték — ha egyetlen — zárt magatartási rendszert teremt, az agapé is, a jusztícia is. A történelem bizonyossága szerint a jusztícia csúcsértéke Jézus előtt is képes volt államhatalmat létrehozni és működtetni... Jézus nélkül is. Ha az egyház ennek a jusztícia csúcsérték által működtetett államhatalomnak segédcsapata, partnere, akkor a Vatikánnak, az egyháznak, miközben önmagáról politikafelleltességet hirdet, rendre lesz valami keleti vagy egyéb elnevezésű politikája, s rendre alrendszere lesz a mindenkori fegyveres hatalomnak. Jézus csúcsértéke nem a jusztícia. Jézus úgy gondolta, hogy belepusztul az ember a jusztícia értékének a szolgálatába. Jézus a maga közösségét, az egyházat az agapé csúcsértékének szolgálatára rendelte. Csúcsértékével egy külön rendszert indított útjára. Ha e rendszer nélkül nem él meg az emberiség, akkor egyetlen reményünk, hogy az egyház a maga tagjaiban és egyetemében is rendet tesz a fejében, és bűnbánatot tart skizofréniás történelmi útja felett. Enélkül nem lehet a föld sója, nem lehet a világ világossága sem.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

Jézus, az ember — ma

Mélypszichológiai iskolázottságú tekintettel olvasva az Újszövetség lényegesen más, ha nem is egészen más nyelven szólal meg.

A mélypszichológiai vagy analitikus vizsgálat módszertani szempontból csak „Jézusra, az emberre” vonatkozik, tehát pl. Krisztusra, Isten Fiára vagy más ilyen metafizikumra nem. Ez módszertani határtálpést és a síkok összekeverését jelentené. Itt tehát nem nyújtunk semmiféle krisztológiát vagy dogmatikát; amivel egyáltalán nem akarjuk pszichológián túli vagy transzcendens vonások meglétét tagadni. — Ez az analitikus vizsgálat modern hozzájárulás akar lenni a Jn 14,5 régi Ecce homo!-jához.

„Jézus, az ember” — van-e ennek „Sitz im Leben”-je a jelenben? Nos, igen. Ez a három szó „eleven szimbólummá” lett a jelenben. — Hol lehet föllelni konkrétan ennek az eleven szimbólumnak a hatékony dinamikáját? Négy területet jelölhetünk meg.

a) A fiatalabb generációban. — Jézusnak Isten Fiaként, engesztelő áldozatként és megváltóként történő egyházi értelmezése érvénytelen a fiatalok számára; minden érdeklődésük Jézusra, az emberre irányul. Ebben az összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül a Jézus-(népe)-mozgalom (Jesús-People-Bewegung), melyben a kritikus mozzanatok ellenére tagadhatatlan az alapállás komolysága, a frissesség és elevenesség, a nyitottság és odaadás, a szeretet és a lelkesedés.

b) A marxizmus uralmi területén. — Paradox módon. A tudatosan ateista és marxista Vitészslav Gardavsky szerint Jézus „az emberi élet egyik modellje” és hozzánk intézett „hominin felhívás”. Milan Machovec ezt írja: „Nem az a kérdés, hogy valaki hitvallást tesz-e Jézus mellett vagy sem, hanem az, hogy teljesíti-e az irgalmas szamaritánus vezérelvét.” — Utalni kell itt R. Garaudyra is.

c) A teológiában. — Főként a sokat vitatott és sokszor félreértett „Isten halála” (utáni) teológiára utalunk. E teológusok agnoszticizmusa tudatos korlátozódás a lényegesre, ez a lényeges pedig Jézus. J.J. Altizer: „A teológus első kötelessége a Krisztus iránti lojalitás.” H. Cox: „Jézus a világ reménye.” W. Hamilton: „Isten halálának ideje egyúttal a Jézus iránti engedelmesség ideje.”

d) Az újszövetségi kutatásban. — E területen példátlan a Jézus-szimbólum aktualitása. H. Zahrnt: „Eltekintve a természettudományoktól, az I. világháború óta egyetlen más tudományos diszciplínában nem ment végbe annyi új fejlődés, sőt hirtelen fordulat, mint a teológiában.” Mindezen változásoknak és felfedezéseknek a mozgató centruma viszont az újszövetségi munka, pontosabban a Jézus-kutatás. Ennek következménye az, hogy egy olyan konkrétságú és jelenvalóságú Jézus válik láthatóvá, amelyet az elmúlt két évezred nem volt képes meglátni. E tekintetben széleskörű konszenzus áll fenn.

A rokon tudományágak keveset tudnak erről, a nyilvánosság pedig gyakorlatilag semmit. Így aztán az egyházi hit (gyülekezeti népi hit) és a kutatás között csaknem tökéletes a skizofrénia... (az előbbi részben tudatosan elzárkózik és nem akarja, hogy „zavarják”). A helyzet általános megváltozása K. Niedermimmer mondatával jellemezhető: „A közismert Jézus nem a történeti Jézus; a történeti Jézus idegen...” Az általánosan feltételezett Jé-

zusnak szinte szinte semmi köze a forráshoz, a valóságos vagy történeti Jézus valójában messzemenően ismeretlen. — Az alábbi vizsgálódások számot akarnak vetni a modern Jézus-kutatással, bár történetesen a mélypszichológiai mozzanatok állnak majd az előtérben: Vajon mélypszichológiai szemszögből nem egy új Jézus válik-e láthatóvá?

Amikor Jézus, az ember-„szimbólumról” beszélünk, ezzel világossá akarjuk tenni, hogy sokkal többről van szó, mint egy gondolatról, címszóról, ideiglenes kutatási programról, világnézeti, humanizáló tendenciáról vagy jelszóról, sőt többről, mint egy jelről (sémeion). Mert a jel mindig valamilyen ismert dolog rövidített kifejezése (lángok – tűz; kokárda – szervezet). A szimbólum titokzatosan az ismeretlenre utal, persze sosem az abszolút ismeretlenre, amennyiben mindenkiben megpendít „egy rokon hűrt”, valamit, amit lelke mélyén sejt, aminek lennie kellene, amit megkívnának tőle és amit tulajdonképpen egészen sajátosan akar is. A szimbólum mindennek a „legszerencsésebb” „lehetséges végső” kifejezése. Ennyiben nem sejtett felszabadító alkotói erővel és „életet szülő és nevelő hatással” rendelkezik. Minél mélyebb és egyetemesebb vonatkozású, és minél egyszerűbb és érthetőbb a kifejezés, annál hatalmasabban hat a szimbólum.

Milyen az az emberség, melyre a Jézus, az ember-szimbólum a mai tapasztalat számára is oly hatalmasan utal?

Jézus, az ismeretlen férfi

Miután szó volt Jézus embervoltáról, az analitikus szemléletnek meg kell állapítania: ez az ember férfi volt. Módszertani szempontból ez az alapvető és szükséges megállapítás — amely persze még ma is elidegenítően és kínosan hat, mert olyan nézőpont ez, melyet minden kor dogmatikája szent hallgatással figyelmen kívül hagy; dogmatikailag mindig is illőbb volt Jézusban nem nélküli lényt látni.

Ez nyilvánvalóan a természetes ősrégi megvetésével függ össze, a szellem és test, értelem és anyag, eszme és látszat stb. túlságosan sokáig divatos dualizmusával. Ez a létfeltétel azonban egyúttal mindig értékelési kettősség is. A természetes, a test, az anyag, a nemiség mindig a homályos és zavaros oldalt jelenti, mindezek a bukás és a bűn eszközei, egyszerűen ezek azok, akik megváltásra szo-

Hanna Wolff 1910-ben született Essenben; állam- és jogtudományból, teológiából és mélypszichológiából szerzett diplomát; Németországon kívül Indiában (20 évet) és Bolíviában is dolgozott különböző munkakörökben; 1969 óta pszichoterapeutaként működik.

Az első három század kereszténysége minden igyekezetével azon volt, hogy Jézus isteni mivoltát hangsúlyozza; ez oda vezetett, hogy szem elől tévesztette Jézust, az embert; olyannyira, hogy az ember Jézus kínossá vált számunkra. E számunktól kezdődően több részben ismertető művében (RADIUS-Verlag, 1988) H. Wolff ismét emberközeli teszi számunkra Jézus alakját, egyúttal olyanként ábrázolja, aki megmutatja nekünk, hogyan válhatunk valóban emberré.

rulnak. — Ezt az istentávoli szférát távol kellett tartani Jézustól... A két világháború óta azonban az emberiség teljesen elfordult attól, hogy sátániként, gonoszként vagy szükséges rosszként iszonyodva megvesse mindazt, ami természetes.

(A tudományok általános trendje a specifikálódás. A felvilágosodás általánosságaitól és elvonságaitól — „a” vallás, „a” természet, „a” társadalom, „az” emberiség vagy éppen „az” ember — a sajátosan történeti vagy empirikusan konkrét felé haladnak.)

Ami az antropológiát illeti, különösen F.J.J. Buytendijk mutatott rá arra, hogy önmagában vett emberlét nem létezik. Az emberlétnek csak két lehetősége van: vagy a „férfiség módozatában”, vagy a „nőiség módozatában.” *„Mindkettő sajátos alapmagatartásokat jelent...”* Buytendijk szerint az egzisztencia-megvalósítás férfi módozata olyan „önmagához térés” (Zusichselberkommen), amely kilép önmagából önmagán túlra, amennyiben ténylegesen felelősséget vállal; a női egzisztenciámódozat ezzel

szemben jelenlét magában a létben, a „mi”-ben, az együttlétben, a kölcsönös adásban és kapásban.

Ki kell azonban emelni, hogy a férfi és a nő önmegvalósítás *nem választható szét és nem osztható szét egyszerűen a nemekre. Ellenkezőleg*, ahogyan minden egyedben férfi és női génnek vannak, úgy a személyiség teljes kifejléséhez hozzátartozik, hogy a markánsan felismerhető és jellegzetes alapmódozat mellett viszonylagos módon az ellentétes módozatot is megvalósítsa.

Ezt az átfogó szemléletet a legszélesebb értelemben vett ökömené is megköveteli. Kelet nem tud mit kezdeni a Nyugat egyoldalúan férfias Jézusával, „muszkuláris kereszténységével”. P.C. Mozoondar (1940) írja: „Ahol Krisztust csak a maskulin tökéletességekkel azonosítják, ott a vallás éles, elvont és harcias jelleget ölt.” Ebben az esetben kereszténység és militarizmus szoros összefüggése magától értetődő vagy legalábbis problémamentes.

Megjegyezzük még, hogy Jézus férfi-ségének problematikája rögtön zsákutca-

ba fut, mihelyt Jézus szexualitásának kérdésével azonosítják! Az egyik szélsőséges konvencionális házasebert csinál belőle, a másik a szex megvetőjét és aszketát lát benne.

Az utóbbiak Mt 19,11–12-re hivatkoznak, csakhogy minden aszketizmusnak e kardinális hivatkozási helye nem hiteles: ha valamiről biztos, hogy Jézus nem mondta, akkor ez az. Ugyanis: 1) Ez az ige teljesen elszigetelten, szinoptikus párhuzamok nélkül áll. 2) Egy ilyen ajánlás, melyet egyébként pontosan olvasva maga a szöveg sem mond ki, Jézus izraelita környezetében és így a tanítványokban is csak fejrészre talált volna, mert a herélt a MTörv 23,2 szerint nem tartozik Izrael gyülekezetéhez. (Az élet- és természetközeli Izrael nem hódolt ilyen steril jámborsági ideáloknak.) 3) A kérdéses mondat abszolút egybe-nem-esést mutat Jézus alapnézeteivel, melyek éppen nem szószólói az aszketizmusnak és a vele mindig kikerülhetetlenül összekapcsolódó legalizmusnak. — Későbbi betoldással van tehát dolgunk, amely zámat akart vetni a keleti környezet szinkretista tendenciáival.

A mélypszichológiai nézőpont

Jézus embervolta módszertani szükségességgel vezet férfivoltának kérdéséhez, ez pedig tovább *integrált férfivoltának kérdéséhez*. — Ez a kérdésfelvetés nem erőltetett, hiszen az egyházi tanítás mindig is „valóságos” és „tökéletes” embernek hirdette Jézust, a „megújított és megváltott emberiség” prototípusának. Ezek a kijelentések és várakozások azonban üresek és semmiek, ha nem mutatható meg, hogy ez az oly egyedülállóan hangsúlyozott ember integrált férfi volt.

Ez azonban a forrásokból *igazolható*, és igazolni is fogjuk. Hogyan? Úgy, hogy felvetjük Jézus animájának kérdését. Olyan férfi volt-e Jézus, aki *integrálta animáját*? — Ez a mélypszichológiai kérdésfelvetés; és ez az a módszertani alapkérdés, mely vizsgálódásunkban vezet minket.

A férfi esetében az anima, a nő esetében az animusz — C.G. Jung szerint olyan terminus technicus-ok vagy szimbolikus figurák, melyek a mindenkor *ellenkező nemű* — tudattalan lélekrészt reprezentálják. Ahhoz, hogy teljes személyiséggé váljék, a férfinak az animáját, a nőnek az animuszát kell realizálnia és egzisztenciálisan integrálnia. A tapasztalatok szerint a férfi animája az álmok szimbolikus női figuráiban szólal meg, a nő animusza pedig a szimbolikus férfi figurákban. *Integrálásuk* által történik meg, hogy *eszméi tartalmukat beépítjük a tudatunkba*, s így tudatunk potenciálisan tágabbá és a célszerű, megfelelő viselkedésre illetékesebbé, alkalmasabbá válik. *Fejlődő* integrációs folyamat esetén a szimbolizálás egyre inkább háttérbe húzódik, anima és animusz egyre inkább habituális pszichikai funkciókká válnak.

(C.G. Jung animusz-anima koncepcióját — a tudattalan felfedezése mellett — az újkor legzseniálisabb belátásának tartom, ami az embermivolt lényegét illeti.)

Amikor ezt a kérdésfelvetést alkalmazzuk Jézusra, akkor nem pszichologizálunk, hanem épp fordítva: *depszichologizálunk* (módszertanilag igen szigorúan). Ugyanis: évszázadokon keresztül éppen a pszichológiai gondolkodás hiánya pszichologizálta a megismerést, azaz megtöltötte projicizáló pszichológiával, tehát azaz a gondolkodásmóddal, amely a dolgokba saját szubjektív jellemzőit viszi bele naivan és tudattalanul. Ebben az értelemben kell a történelmi jézusképet depszichologizálni, tehát a századokon át ráakódott rossz pszichológiától megtisztítani. (Párhuzamosan az újbabkori tudománytörténettel: az „előfeltevésmentesesség” problematikája. Nos, a követelmény nem az előfeltevésmentesesség, hanem a helyes előfeltevések megtalálása!) — A helyes pszichológia pedig az, amelyik integrált megértést tesz lehetővé. *Integrált gondolkodásra viszont csak úgy kerülhet sor, ha a gondolkodó egzisztenciálisan integrálta ellenkező nemű lélekrészét.* (Mindebből az is következik, hogy csak a világos — azaz integrált — személyes tudat teszi lehetővé világos jézuskép meg-

alkotását! A megfogalmazott jézuskép mindig árulkodó — nevezetesen szerzőjét illetően!) A jövőben tehát csak két (pozitív vagy negatív) megértési lehetőség lesz: integrált vagy nem-integrált (és az ezeknek megfelelő gondolkodásmód).

Szemléltetésül említsünk néhány példát a történelmi jézusmegértésből. A „másik arc odatartásának” jézusi követelményét a Nyugat mindig kényelmetlennek és megvalósíthatatlannak tartotta, a Kelet viszont gyakran hangsúlyozta. De megfordítva: Jézusnak a farizeusokra és írástudókra mondott jajsavát Kelet kétségbe vonta (nem is szólva a templom megtisztításáról), a Nyugat ellenben kiemelte. Mindezek az értelmezések integrálatlan gondolkodásmódról árulkodnak.

Mielőtt felvetnők a mélypszichológiai nézőpontra megfelelő kérdést Jézus animáját és ezzel egy integrált jézusképet illetően, nézzük meg előbb kritikusan Jézusnak azt a két, történelmileg leghatékonyabb félreértését, mely különleges módon bizonyul kivetített szubjektívista képnek.

Jézus patriarchális félreértése

Jézus patriarchális félreértése a keresztény hagyományban a *legkézzelfoghatóbban* az első keresztény századok ama gondolkodóinál találhatók meg, akik az „egyházatyák korát” alkotják (persze a nyomok már az Újszövetségbe visszavezetnek).

Az *egyházatyák gondolkodása* minden egzisztenciális élet- vagy alapkérdésben abszolút *projekcióval történő gondolkodás*. Önmaguk foglyaiként eme fogolyvoltageket kivetítik a problémákba, és ezt gondolkodásnak nevezik. (Ez az a projekció kifejezetten negatív.) Erich Neumann szerint „*tudati patriarchátusban*” élnek; ez azonban nem az integrált tudat foka, hanem legfeljebb átmeneti fokozat a kezdőfok értelmében.

Mi rejlik pszichológiailag ezen a fokon? A férfiség érvényre akar jutni. Sőt mindenekelőtt drámaian naiv módon teszi, a nőiséggel „szemben” hangsúlyozva önmagát; a kinterhes „csak-férfi” szerep áldozatául esik. A távolságtartás a nőiséggel szemben közvetlen harcállássá válik a nőiség „ellenében”. Ezzel az önmagát elszigetelő szembenállással a férfiség a saját önállóságát akarja megszilárdítani, valójában azonban a legrosszabb szolgálatot teszi önmagának, mert miközben eltávolítja és elszigeteli magát a nőiségtől, a saját tudattalanjától távolítja és szigeteli el magát, mely — mint főként Jung kimutatta — a férfi esetében lényegileg feminin jellegű. És itt kezdődik aztán a nőiség

nagy átértékelése a negatívumba, ami aztán a nyugati vallások patriarchátusában szélsőséggé vált. — Az egyházatyák korának fejei természetesen a legkevésbé sem sejtik, mit művelnek és mit ártnak önmaguknak. Nem sejtik, hogy önmaguk ellen harcolnak, mikor a nő ellen harcolnak, hogy az, amit „kívül” gyaláznak és lefokoznak, az „belül” van saját magukban. Nem fogják fel, hogy a nőnek szentelt bűnkatalógusok semmi mások, mint önvalomások...

A nőiség megvetése természetesen általános jelenség, és nem keresztény specialitás. A végzetes csak az, hogy messzemenően érzelmileg töltött projekciós ítéleteket emelnek dogmákká, s ezek a korakezresztény „tanok” aztán (a nőről, házasságról, szexről) évszázadok szomorú örökségévé válnak.

A nőiséget hármass megvetés érte:

Vallási megvetés. — Hiszen egy asszony, mindenki ősanja, Éva a „hibás” (vétkes) a bűnbeesésért. Tertullianusz szerint a kigyó jól tudta, kihez kell fordulnia, hogy gonosz célját elérje. S ettől kell most mindenkinek szenvednie. A férfi ebben az ábrázolásban a behálózott, a félrevezetett, az együttérzésre érdemes, tehát valójában tökéletesen férfiatlan, fejletlen, infantilis. (Így már ott világossá válik, hogy a férfinak minden, a nő ellen irányuló csapása önmagára mért csapás!) Jeromos és Aranyszájú János szerint is a nő az „ördög kapuja”, nemcsak „veszélyes”, hanem egyszerűen „átok” a férfi számára. — Persze ma is ilyen férfiak százezrei szaladgálnak köztünk; ez az általános emberi primitívitás a legfrappánsabb, legmodernebb, legfelvilágosultabb vagy legművészibb öltözetekben üti fel a fejét (l. Kazantzakis: Krisztus utolsó megkísértése).

Általános emberi megvetés. — Alexandriai Kelemen megállapítja, hogy a férfiak jobb emberek és mindenben tehetségesebbek; osztja Arisztotelész dogmáját, miszerint a nő „tökéletlen ember”. Hiába, az antikok begyökerezett androcentrizmusa túlságosan terhes örökség ahhoz, hogy könnyű lenne szabadulni tőle. Még Kant is úgy beszél a nőkről, mint az an-

tifeminizmus ordenaré propagandistái, és a nőt „alacsonyabbrendűnek” találja. Schopenhauer neurotikus ítékezéseiről jobb nem szólni. A nők emberi megvetésének vonala a legmodernebb korig folytatódik.

Szexuális megvetés. — A kereszténységben ebből a szempontból Ágoston a vezéregyéniség. Megtérése — bármi volt egyébként — határozottan a házasság, a szexus meg az újból és újból „állatinak” és „Isten mélyebb akarata ellen

valónak” becsmértelt koitusz ellen irányuló döntés volt. Amikor hálát ad Istennek megmentéséért, akkor ez döntően mindig hála azért, hogy megszabadult az asszony utáni vágytól. Tekintettel az Újszövetségre, nem kárhoztathatja egyszerűen a házasságot, hát „elfogadhatóvá” vagy „bocsánatos bűnné” teszi, amennyiben a koitusz csak „kötelességként” és kizárólag a „szaporodás” kedvéért gyakorolható. Ágoston ezzel számtalan eljövendő keresztény generációban ültette el a tipiku-

Májusi közhelyünk

„Apád lehetnék”

Az életkor bálványozása ez a közhely, annak minden következményével együtt.

„Apád lehetnék” = „Eleve jobban tudom, hogy is vannak a dolgok, mint te”. Az igazság birtoklásának mércéjévé az életkort teszi meg. Holott a tapasztalat azt mutatja, hogy — főként azoknak az embereknek a körében, akikre általában jellemző a közhelyek mentalitása — az életkor növekedése egyáltalán nem jár az igazságban történő gyarapodással; hogy az úgynevezett „bölcs felnőtt” vagy „bölcs öreg” olyan ritka köztük, mint az a bizonyos holló. Nem az igazságot tudják jobban, csak (legfeljebb) a valóságot, s e tudásuk is inkább csak cinikus és pesszimista tudás. Bár azon nem kell különösebben csodálkozni, hogy tudásukat az igazság ismereteként állítják be (és képzelik be maguknak), hiszen számukra a valóság jelenti az igazságot, vagy legalábbis a valóság az igazság mércéje.

„Apád lehetnék” = „Eleve tisztelned kell engem”. A tisztelet (és a szeretet) alapjául az életkort teszi meg, mintha szükségképpen lenne, hogy az életkorával egyenes arányban növekednek valakinek a tiszteletreméltósága. Az erkölcsi ítéletet függetleníti az erkölcsőtől. Pedig itt is elmondhatjuk ugyanazt, amit az igazsággal kapcsolatosan: Az életkor növekedése általában egyáltalán nem jár együtt az erkölcsi növekedéssel; jó esetben az emberek megőrzik azt az erkölcsi színvonalat, amelyre ifjúkorukig eljutottak. Az esetek többségében azonban még ez sem mondható el; mivel erényeket és jó cselekedeteket (tudatosan) nem gyűjtenek, bűnöket viszont, mint mindenki, követnek el, az utóbbiak halmozódnak, az idő múlásával egyre rosszabbak lesznek.

„Apád lehetnék” = „Eleve hallgatnod kell rám, szót kell fogadnod nekem”. A tekintélyelvűség és ezzel együtt az engedelmisség erényének-követelményének kimondása ez. Mivel e közhely használatának viszonylatában nem áll fenn a biológiai apaság ténye, ez az igény természetesen nem jelentkezik annyira élesen és követelődzően, vagy az engedelmisséget kényszeríteni akaróan, de legalábbis belső vágyként mindenképp jelen van abban, aki ezt a közhelyet használja. Megalapozásául a közhely fentebb említett két jelentéstartalma szolgál. De mert ezek a tartalmak hamisak, már csak ezért is jogtalan ez az igény.

„Anyád lehetnék” alakban is használatos ez a közhely, ezért talán nyugodtan kimondhatjuk, hogy voltaképpen a gerontokrácia ideológiai alátámasztása akar lenni.

san „rossz keresztény lelkiismeret” mindennel szemben, ami természetes, sajátosan a szexualitással és a „gyönyörrel” szemben. A nő lényegéből fakadóan ennek a gonosz gyönyörnek a forrása, és állandó aktív kísértés rá. Ágoston oly közvetlenül és személyesen oka a mérhetetlen mennyiségű kényszerneurózis kollektív tragédiájának, mint senki más (vö. *Humanae vitae* 5.: „minden házassági aktusnak nyitva kell állnia az élet továbbadására”). — Persze, másfelől még egy S. Freud is csak „hiánylénynek” látja a nőt (vö. pénisz-irigység; biztató jel, hogy a freudi iskola később megfogalmazza „vagina-irigység” tételét).

Honnan veszik az egyházatyák a nőkről alakított ítéleteiket? Pszichológiailag rendkívül tanulságos, hogy Jézus igehirdetéséből semmi esetre sem. Annak alapján tiltakozniuk kellett volna környezetük felfogása ellen, ők viszont még felül is múlják azt. Tajtéko és antifeminin „effektusuk” elárulja őket: mély tudatlanságukat, szélsőséges mértékű sértett „animozításukat” (= elfogultságból fakadó indulatos ellenségeség) a nőiséggel szemben, és ezáltal azt a tényt, hogy említésre méltó anima-fejlődésről esetükben aligha lehet szó. Aranyhajú János úgy véli, egyetlen állat sem „olyan vad”, mint az asszony, s nem volt tudatában, hogy ez a vadállat, amelyik ellen kívül harcol, öbenne magában tombol. Mert ma úgy tudjuk, hogy mindazt, ami tudatlannal marad, tehát amit nem tagozunk bele kritikus tudatossággal a vezérlő tudatba, azt projekciókban éljük meg. Valóban semmi sem tud „olyan vaddá”, a valóságot meghamisítóvá és önmagát szemben destruktívvá válni, mint a férfi leterített és egyre akutabb leválásba kergetett animája. — A leterített anima ugyanis pervertálódik, és nemcsak minden lehetséges ún. árnyékserűvel fertőződik, hanem egyszerűen a metafizikailag gonosszal is. Ennek tünete a felhevült és tajtéko beszéd és a tárgyilagosság teljes hiánya; a legszélsőségesebb aszketizmus nyer teret, vezekelnék és vezeklésre kényszerítenek, tagadás, fegyelmezés és kárhóztatás következik, végül hivatalosan és szó szerint a megátkozás. A természet, amellyel ily módon elbántak, démonizálódik.

Ennek a szubjektívizáló tendenciának megfelelően fejlesztik ki az egyházatyák szofisztikus biblíamagyarázatukat, amely lehetővé teszi számukra, hogy pontosan azt találják meg a Bibliában, amit akarnak. Háttérbe szorítják a jézusi ígéseket, és ószövetségi helyeket részesítenek határozottan előnyben, melyek sokkal jobban beillenek elképzeléseikbe; eközben a bűnbeesés története — benne az asszony megátkozásával! — mindenkor az élen áll. Mindent előszednek, ami a patriarchátust támogatja, és mindent elfojtanak, ami a nő dicsőségére szolgálhatna (vö. a házasságtörő asszony perikópájának sorsa).

Ez a hasadékos komplexus aztán — a Nyugat „manicheus dualizmusán” keresztül (K. Stern) — a démoni destrukció örületéhez vezet, melynek legszélsőségesebb kicsúcsosodása a sátánizmus és an-

nak bosszú története. — A démoni következmények nem hagyják érintetlenül jézusképet sem. Eszerint Jézus eltaszította a nőiséget, a Sétán viszont elfogadta; ezért a Sétánt dicsőítik, Jézust viszont elátkozzák, mint minden természetes ősarulóját. Ez a végeredménye az egyházatyák projekciós gondolkodásának, melyben az „El a nőitől!” és „El a tudattalantól!” uralkodott.

És egyébként milyennek minősül a jézuskép? Milyen kiemelkedő vonásokkal rendelkezik a tudati patriarchátusban? Két mozzanatot emelünk ki.

Csak férfiasnak megrajzolt és ennyiben elszegényített jézuskép. — Jézusnál a kettes szám jelentős szerepet játszik („az Atya és én” — két testvér — a farizeus és vámos, két fillér...); a kettő azonban női szimbólum. Ehelyett igen hamar kialakul a Trinitás dogmája, tehát a hármas, a tipikusan férfias szám a kettes helyébe. Aki felfogta ennek a döntésnek a pszichológiai feltételhez kötöttségét, az megrendül abban a magától értetődő feltételezésben, hogy az evangéliumban foglalt lényegi igazságot feltétlenül és kizárólagosan trinitárius formában kellene megvallani. A trinitárius gondolkodás tehát nem azonosítandó a kinyilatkoztatás igazságával; mert a valóságban nemcsak korhoz kötött, hanem (egy bizonyos) tudathoz kötött is, az emberi tudat fejlődéstörténetében egy bizonyos foknak felel meg. Nem véletlen, hogy ma mindenütt, ahol a „Jézus, az ember”-szimbólum súlyt nyer, a „három” visszaszorul és a „kettő” lép előtérbe.

Jézus lényegileg csak bíró, és ennyiben teljesen evangéliumtalanul elszegényített jézuskép. — Ez a töményen férfias szimbólum jellemzi persze az istenképet is; a kettő dominánsan átjárja egymást. Jézus tulajdonképpen csak a szenvedő végrehajtó, ami viszont megvalósul, az az ún. objektív vagy bírósági megigazulás vagy kiengesztelődés. Ez a tudati patriarchátusra jellemző megigazulásmélet. Benne a kiengesztelődés maga is jogi aktussá válik. Az emberi oldalon felhalmozódott adósságmennyiségeket kiegyenlíti Krisztus oldaláról az „elégtétel” vagy direkt módon a „megfizetés”. Természetesen ezen elmélet szerint is Isten végtelen jóságáról és szeretetéről van szó, csak mindezek a pozitív fogalmak immár elveszítették tulajdonképpeni érvényességüket. Hiszen a sokat magasztalt kegyelem semmi mást nem tehet, mint hogy a jogrend útján jár és teljesíti annak szilárd kívánalmait. Tehát a jogrend diadalmaskodik és ural mindent. Mindenesetre Isten az, akinek áldozatot mutatnak be, hogy ismét szabadon érvényesíthesse szeretetét.

Nem veszik észre, hogy ily módon nem sok maradt Jézus Krisztus Atyjából. Minden érzelmi- és értékfunkció megsértésével, Istenből elviselhetetlen patriarchális szörny lett, akinek saját fia vérét kell feláldoznia, azaz önmagát kell feláldoznia, hogy ismét érvényesíthesse a „kegyelmet”. Ez a tekintélyi- és büntetői gondolkodás a transzcendens hiposztatizálja a legnyersebb maszkulinizált. Ez az elmélet alulmúlja mindazokat az etikai követel-

ményeket, melyeket egy földi apával szemben állítunk.

Másik tipikus vonása ennek az elméletnek, hogy „exkluzív”.

A szóban forgó kiengesztelődés alapján véve csak Isten és Krisztus között zajlik le. Az ember nem felelős résztvevő ebben a nagy, az égboltra projiciált jogi drámában, egyszerűen csak döntenek róla. Az egyén kiskorú marad, a nagy Patriarcha dönt róla jóban-rosszban. Isten, Krisztus, az Egyház — itt a jogrend funkcionáriusai.

Ez az elmélet olyan értékeket utasít el, mint Isten feltétlen ajándékozása, teremtetési volta, vagy a hitbéli befogadás, receptivitás — azaz döntően női értékeket. Tehát a patriarchális gondolkodás animózusan ezeket veti el magától, és ezért ez projekciós gondolkodás, mely a saját megoldatlan belső problémáit a mennyei végtelenbe rekeszti ki.

A patriarchátus elleni harc egyik modern variánsa a feminizmus világméretű mozgalma, mely megteremtette a „feminista teológiát” is. De ennek is vannak egyoldalúságai és kisiklásai. Csak a két jellemző típust említjük: az egyik mindent félrelet, ami Jézusban markánsan férfias, a másik közvetlen férfiatlanságigba csap át. Mélypszichológiailag nézve mindkettő a női identitás mélyen gyökeres hiányosságának kompenzációja; a hiány feldolgozása helyett pszichikai regresszióra kerül sor.

Mindazonáltal a feminizmusnak van jogos magva. Luise Rinser kendőzés nélkül mondja: „Azt szokták mondani, a kereszténység felértékelte a nőt és Máriában fölmagasztalta. Jó okkal állíthatjuk az ellenkezőjét: Mária szinte-istenítése tette csak igazán Évává, az ideál ellenfigurájává a reális nőt.”

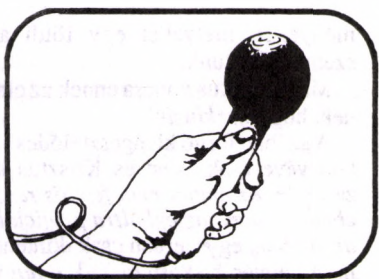
„A logoszirányultságú, cölebszek által vezetett férfiegyház sem tud meglenni a nőiséghez és a nőhöz fűződő kapcsolat nélkül. De mivel elkerüli mind saját animáját, mind a reális nőt, azaz meg akar szabadulni a saját nemiségének és az idegen nemiségnek a veszélyes problematikájától, létre kell hoznia egy olyan figurát, melynek a nőisége veszélytelen, s a logoszbarát, tehát a férfit „férfiasságában” igazoló aspektusát testesíti meg: a Maddonnát, aki akkor is nő és szűz marad, ha anyává lett.”

„Amíg az egyház meg nem tér, amíg határozottan, félelem és fenntartás nélkül fel nem lép minden ember minden tekintetben való egyenjogúsága érdekében, addig keresztényietlen, és Jézus tanításával ellentétesen, azaz eretnek módon él.”

„Ha az egyház eljuttassa esélyét, ha megtagadja a nőtől a valódi együttműködést, akkor számolnia kell a 19. század egyik jelenségének megismétlődésével, ezúttal nem az egyház által cserben hagyott munkások, hanem a nők fognak csendben távozni.” (L. Rinser: *Unterentwickeltes Land Frau*).

A kivonatos fordítást készítette: G. G. A.

(Folytatjuk)

Hajléktalan voltam, és...

Beszélgetés X. József hajléktalannal

Reggelente mindennap átmegyek a Blaha Lujza téri aluljárón. Naponta találkozom vele. Lassan már hozzászokom a látványhoz. Pedig először mennyire sokkolt, hogy egy ember ott alszik a büfé mellett a kőre lerakott hullámpapíron. A fal mellett egész ingósága 6–8 dobozban, gondosan letakargatva. Egy év is eltelt, hogy először megszólítottam. A mínusz 18 fokos hideg újra felfűtötte bennem a kérdést: Elég-e, ha néha átadok neki egy kis ételt? Megvallom, a mai napig nem tudok megoldást. Csak az „ítélet-tabló” kérdését hallom kissé más változatban: „Hajléktalan voltam, és...?!”

— Szeretnék beszélgetni magával. Reggelizett?
— Nem.
— Bejön velem a McDonald étterembe?
— Igen.
— Mit kér?
— Egy hamburgert és egy forró csokoládét.
— Hoztam egy kávét is. Jó étvágyat... Sokan csináltak már magával riportot?
— 1989-ben, amikor Nagy Bandóék összeszedték a hajléktalanokat. De benne volt a képem a 168 órában, a Kurírban, a Kacsában és még vagy három újságban.
— Változott valami ezek után?
— Semmi. Nagy Bandó, az engem is elvitt Törökbálintra. Ott is voltam egy ideig.
— Miért jött el?
— Egy szobában vagy húszan voltunk. Először jó volt a hangulat. Később egyre több lett a lopás. Verekedés volt mindennap. Ütötték-vágták egymást. Nem bírtam idegekkel. Március 4-én, vasárnap gyalog eljöttem.
— Mióta hajléktalan?
— 1974 óta.
— Ez egy híján húsz év. Hogy kezdődött? Elmondaná az életét?

— 1961-ben leszereltem. Innen kezdem. Elmentem a nagynénémhez Válba. Ő mondta, hogy Baracskán van egy nekem való lány. Lovaskocsival elmentünk. Apja, anyja szegény volt. Egy évig a menyasszonyom volt. Egy év után azt mondta, hogy vegyem el. Mondtam, hogy se pénzem, se semmim. Várjon egy évet. Neki most kellene sürgősen. Nekem volt egy svéd lány ismerősöm. '56-ban ment ki. Hozta nekem a pénzt, mikor jött. Húsvétkor összevesztünk, mert féltékeny volt a szomszéd lányra is. Otthagytam.

— Aztán kit vett el?

— Három év múlva mondja a húgom, hogy lesz náluk iskolai buli. Elmentem. 1964 januárjában nősültem. A lány 17 éves volt, én 26.

— Hol laktak?

— Anyáméknál nem lehetett, mert ott volt a mostoha. Végül is nagymamánál laktunk. Eltartásit is kötöttünk a lakása miatt.

— Közben hol dolgozott?

— A Csavárarúgyárban 8–9 évig, majd az Állami Pénzverőben 7 évig.

— Jól sikerült a házassága?

— 1965-ben váltunk. Akadt neki egy férfi. A haverok figyelmeztettek, hogy „Józsi, az asszonyra vigyázz!” Hazamegyek. Kaja nincs. Nagymamám mondja, hogy reggel 8-tól nincs itthon. Este 9 volt. Mentem a barátnőjéhez. Nem akart beengedni. „Itt nincs a Györgyi!” Ott volt. A fiúval, meztelenül.

— Ezután hazavittem. Mondtam, hogy még várok. De ha még egyszer rajtakaplak, mehetsz. A békéltetőn azt mondta, nem akar válni. Elváltam.

— Gyerekei vannak?

— Két lányom. Az anyjukkal mentek. Engem meg 70-ben kilakoltattak.

— Ekkor lett hajléktalan?

— Még nem.

— De miért lakoltatták ki?

— A nagyfi meghalt. És már akkor voltak csöves barátaim. Ott laktak nálam. A szomszédok feljelentettek. Sokan voltak. Elvetették a lakást.

— Ezután hol lakott?

— Anyámnál. Ő is egyedül maradt. Öt évig nála laktam, amíg meg nem halt. Ő mondta, hogy meg kéne nősülnöm. Akkor a csokoládégyárban dolgoztam. Jó melós voltam. Volt ott egy lány, aki a cukorkagépet adogatta. Mondta, hogy ezután együtt dolgozunk. Összejöttem vele. Anyám kérte,

Élő Nemzeti Kincs 1992: Kerezsi Zoltánné és családja (Foto: Nemes Zoltán)

hogyan vigyem haza. Följött és ott is maradt. Két évig. Főzött, süttött. Rendes volt. De beteg volt az anyja. Hazament az anyjához. Szakítottunk.

— *Mondja, miért a nőügyeit meséli neked? Van valami köze a sorsához?*

— Várjon. Elmondom a harmadik lányt. Ez egy cigánylány volt. Vidékről jött fel Pestre. Amikor anyám meglátta, ki akarta dobni. Később nagyon megszerette. Azt mondta a lánynak: Terike, jó volna, ha végre volna a fiamnak egy normális felesége. Akkor leutaztunk Szajolba a lányékhoz. Az apja azt mondta: Hát te vagy a vejem? Megszerettem őket. Különbek, mint a magyarok.

— *Ott élt a cigányok között.*

— Igen. Csak a Teri a szomszédasszonnyal barátkozott. Én óvtam, mert az javasasszony volt. Megjósolta, hogy nem leszünk sokáig együtt.

— *Meddig voltak együtt?*

— Három évig. Feljöttünk Pestre. Beérünk a Nyugatiba. Ekkor egy cigány gyerek elélem áll: Ide figyelj, te magyar gyerek. Megérted, hogy a cigány lánnyal élsz, de ez a lány kell nekem. Kést rántott. Összeverekedtünk. Kapott két pofont. Kijött a rendőrség. Bevittek. A srácot bent fogták. Kapott egy évet.

Mikor kijött, nem felejtette el a dolgot. A vonaton ránk támadt. Belöktem a WC-be. Kést rántott. A lány elélem vetette magát. Szűrt. Szíven szúrta. Öt perc múlva halott volt. Ütöttem, vertem. Kijött a rendőrség. Elvitték.

— *Ez rázta hát meg?*

— Ez a lány volt az életemben, akit legjobban szerettem. Ezután moziba se tudtam menni. Ha kávét ittam, rámjött a sírás. Otthagytam a munkahelyet, mert ott gúnyoltak. Otthagytam anyámat is. Bánatomban csövezni kezdtem. 1974-ben síttere kerültem, mert nem dolgoztam. Nem is akartam. Így kezdődött.

— *Megdöbönt, amit mesél. De hát nem tudta feldolgozni később sem?*

— Nem. A Fő utcáról 20 nap múlva hazamentem Anyámhoz. „Te vagy? Hol voltál ilyen sokáig? Mi van Terikével?” — kérdezte. Elkezdtem zokogni. Eldöntöttem, hogy nem nőülök meg soha többet.

— *Így is lett?*

— Nem. Fél év múlva jött egy 16 éves lány. Azt mondta, hogy én jó parti vagyok. Együtt is éltünk egy ideig. De nagyon anyás volt. Hazament.

— *Közben meghalt az anyja?*

— Igen. 1975-ben. Ezután 36 évesen egy IX. kerületi lóistállóban laktam egy haverommal. Elkaptak. Ő 50 én 20 napot kaptam.

— *És ez így ismétlődött 19 éven át?*

— Így. Először 1 évre, azután 4 évre, később megint 1 és 4 évre kitiltottak Budapestről.

— *Vidéken hol volt?*

— Voltam pl. Pakson, a szállón. Ha volt kedvem, ott aludtam. Ha feljöttem, vittek a sítterre.

— *Mint közveszélyes mukakerülőt?*

— Igen.

— *Hány évet volt börtönben összesen?*

— A 19-ből kb. 15 évet. Ebben volt tiltott határátlépés is, 10 hónap.

— *Hova akart menni?*

— Olaszba, onnan meg Ausztráliába. De elkaptak a határon.

— *Elhelyezkedni persze ezzel a priusszal nem tudott?*

— Nem vettek fel sehová. De azért becsuktak. Autószervizben maszekoltam, betonoztam, meg minden. Minden rosszul sikerült.

— *Hol volt börtönben?*

— Baracsán, Márianosztrán, Fehérváron, Balassagyarmaton, Vácott, Kaposváron, mindenhol az egész országban.

— *Milyen volt a börtön?*

— Látta a „Pillangó” című filmet? Olyan. Meg nézze a lábamat. Baracsán egy markológép a térd alatt összeroncolt a lábam, 1982. június 30-án. Nagyon fájt. 7000 Ft-ot kaptam érte.

— *Bűnügy miatt nem volt börtönben?*

— Nem. Mostanában egy kis Közért ablakát betörtem. Bevittek. Kérdezték, mért csináltam. Mondtam, hogy éhes voltam. 19 év alatt egyszer történt ilyen. Bent ismernek. Ki is engedtek, csak meg kellett ígérnem, hogy többet nem csinálom. Vasárnap vittek be. Kedden reggel már kinn voltam.

— *A rendőrség régebben nem akarta beszervezni?*

— A régi rendszerben DISZ- és KISZ-tag voltam. A KISZ-könyvet a párttitkár összetépte, később pártiskolára akartak beszervezni, de arra se mentem.

— *Mi a véleménye a mostani rendszerről?*

— Az, hogy régen nem volt ennyi munkanélküli. A különbség talán annyi, hogy most nem viszik be a börtönbe a munkanélkülit. Akkor fél óra alatt bevittek.

— *Mondta, hogy sokat volt Baracsán. Nem találkozott ott olyanokkal, akik a katonai szolgálat megtagadása miatt voltak börtönben?*

— De igen. A jehovásokkal. Be is akartak ők szervezni. Mondtam, hogy én katolikus vagyok. Főleg apám volt vallásos, de anyám is.

— *Katolikus katonaság-megtagadókkal nem volt együtt?*

— Nem. Csak jehovásokkal.

— *Mit jelent az, hogy maga katolikus?*

— Hát gyerekkoromban jártam hittanra. Első nejemmel jártunk templomba is.

— *Templomban is kötöttek házasságot?*

— Igen. A Thököly úton, tudja, ott a mozinál 1964 januárjában. Később találkoztunk a pappal, aki esketett, mondta, hogy szép feleségem van. Mondtam neki, hogy nősüljön meg ő is. Azt mondta, hogy szeretne megnősülni, de tiltja a vallása... A színészekkel is jóba vagyok.

— *Színészekkel?*

— Igen. Bujtor, Kibédy, Kabos... a nejem keresztül. Most, amikor a Blahán TV felvétel volt és én a telefonfülkében aludtam, meglátott Kibédy. Vett süteményt meg sört. A sört megittam, a süteményt eltettem, mert a kettő nem vág egybe.

— *Most hány éves?*

— 55 éves vagyok. Anyám 56 évesen halt meg. Szeretném legalább egy évvel túlélni.

— *Most, amikor beszélgetünk, kinn hull a hó, fúj a szél, -3 fok van. De volt -18 fok is. Hogy bírja a hideget?*

— Bírom. De szívesen felcserélném egy meleg szobával.

— *Beteg nem volt?*

— De, a börtönben. Mumsszal. Így megdagadt a fejem. Meg heregyulladással. Akkor majdnem belepusztultam. 40 fokos lázam volt. Azóta nem voltam beteg, hála Istennek.

— *Az új rendszerben nem sikerült lakást kapnia?*

— Voltam Demszkynél is. Azt mondta, hogy sok a fiatal, és azoknak kell a lakás.

— *A rendőrök nem zaklatják?*

— Ismernek. Ha meglátnak, odaszólnak: „Helló, Józsi!” Most van egy kizsanált fűtetlen épület. Ott is szoktam aludni.

— *A többiekkel hogy jön ki?*

— Nem összetartók. Az a baj. Egész nap lejmolnak, aztán elisszák. De van köztük volt egyetemista is. Rendes.

— *Pár hete a Keletinél nagy csődület volt. Mentő, rendőrautó. A virágos boltnál a falhoz állítva két fiatal srác, gondolom, csöves. Valaki azt mondta, leütöttek egy embert. Bepillantva a mentőbe, magát véltem felismerni. Maga volt?*

— Nem. De megtámadtak már. Háromszor. Egyszer, amikor a kórházból kijöttem és kaptam 3200 forintot. Cigányok támadtak meg. Kést vettem elő. Meghátáltak... A másik a Klauzálnál volt. Vettünk piát és összeverekedtünk... A harmadik a Köztársaság téren volt. Elcsaltak. De nem sikerült.

— *Mindig a pénz miatt?*

— Azért.
 — Nem fél?
 — Nézze, a kabátom belső zsebében mindig itt van a kés.
 — Jókora konyhakés. Vagyis fél?
 — A Blahán világos nappal megtámadtak egy nőt. Levágták a táskája szíját és elvitték a táskát. Megtámadták az attasé feleségét is, amiről írtak az újságok.
 — Ismerte őket?
 — Nem. Dehogy.
 — Hogyan tud étkezni?
 — Dolgozok itt a büfénél. Kapok 100–200 Ft-ot naponta. Meg hoznak is stanicliben, minden másnap. Kaja van. Csak kávé tudjak venni!
 — Működik több ingyenkonyha is.
 — Ja. Ad ebédet a Vöröskereszt, a Máltaiak, a Damjanich utca. A Tömő utcában márelőre hív az apáca. De most nem járok sehova.

— Az egyházaktól kért segítséget?

— Voltam a máltaiak főnökénél. Azt mondta, sűrűbben kellene ott lenni. De innen Zugligetbe utazni?! Meg, hogy inkább adja Főti Gyermekvárosnak, mint nekem.

— A 19 év alatt nem akadt senki, aki komolyan akart segíteni?

— Senki. Egy jóakaróm volt, de beteg lett. Szíves volt, meg is halt.

— A lányai nem segítenek?

— Nem. 26 és 27 évesek. Az anyjukkal vannak.

— Testvérei vannak, azok sem?

— Tizenegyen voltunk testvérek. Hárman élnek még.

Az egyik Győrben lakik. Oda majd nyáron megyek. De ott rengeteg a gyerek, unoka.

— Hogyan képzeled a jövőt? Belenyugszik, hogy így maradj minden?

— Húgom azt mondta: „Mi van veled, Józsi?” Mondtam, hogy meleg szobában szeretnék élni öreg koromban, ahol nem piszkálnak. De hely nincs.

— Tudja, ezt a beszélgetést nem azért kértem, mert érdekes dolog egy hajléktalannal beszélgetni. Még csak nem is azért, hogy magán keresztül az olvasók jobban megismerjék ezt a nagy problémát. Legfőképpen azért, mert segíteni szeretnék, de nem tudok. Hát ha valaki tud azok közül, akik olvassák. Őszintén kérdezem, mit tudnánk segíteni?

— Hét hónapja a büfénél dolgozom.

— Elmenne vidékre lakni?

— Elmennék.

— Sok plébánia üres. Oda elmenne?

— Á, nekem nem adnák.

— Le tudna telepedni, meg tudna valahol maradni?

— Belém rögződött a csövezés. Ha abbahagynám, akkor is eszembe jutna. De 19 év után jó volna nem-idegeskedni. Mert verekednek, piszkálódna. Szentendrén van egy nyugdíjas. Kertes háza van. Nála voltam kapálni. Egyedülálló: vele fogok beszélni. Hát ha...

— Szóval, szeretné abbahagyni?

— Jövőre abbahagyom. Nem akarok úgy járni, mint az

unokaöcsém. Bent voltunk a sitten. Engem a Szabadság-hegyre vittek dolgozni. Ő meg egy építkezésen volt. Egy részeg rendőr rátolatott. De ez mind semmi, még háromszor végiment rajta. Később föl is pofoztam az illetőt.

— Végignézve az életén, jó volt ez a csövezés vagy rossz?

— Jó is, meg rossz is.

— Mi volt a jó? A szabadság, függetlenség, kötetlenség?

— Az. A rossz meg a többi.

— Boldog ember?

— Ha volna egy kis meleg hely, többet tudnék mondani erről. Hanem tudja, mi bántott a legjobban? Az, hogy minden évben jól indultam és rosszul végeztem.

— Mit szól ahhoz, ha megpróbálnám felhívni a Polgármesteri Hivatal lakás ügyben? Maga szerint reménytelen?

— Próbálja.

— Halló, információs központ? Egy hajléktalan ügyében szeretnék érdeklődni. Lakás ügyben kihez fordulhatok?

— Várjon, itt van valahol a jegyzék... Hívhatja a következőket:

•SZETA (Szegényeket Támogató Alap), VI., Csengety u. 76., Morvai Beáta

•Hajléktalan Gondozási Központ, XIII., Dózsa György u. 152.

•Menhely Alapítvány, 129-1474, VIII., Vajdahunyad u. 3.

•Ideiglenes szállás, X., Bánya u. 37.

•Budaörs, Gyár u. 7.

•Máltai Szeretetszolgálat, Zugliget.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Fekete Gyula (Foto: Nemes Zoltán)

Hát akkor ennyi. Járjon szerencséivel!

— Halló, Menhely Alapítvány?

— Igen.

— Egy hajléktalan ügyében érdeklődöm. Hol lehetne elhelyezni.

— Jöjjön be hozzánk személyesen.

— Milyen esélye van, hogy kap helyet?

— Nem ígérhetek semmit. Sajnos, sokan várnak a menhelyre.

— Jó reggelt, Józsi bátyám! Hosszas telefonálás után sikerült ezeket a címeket megkapnom. Felhívtam a Menhely Alapítványt, várják ott személyesen. Igaz, nem sok jóval kecsegtettek. Pedig ez csak átmeneti megoldás lenne. Lakásmegoldását továbbra is máshonnan kell várunk. Addig is elmegy a Menhely Alapítványhoz?

— Elmegyek...

— Akkor majd jelentkezem. A viszontlátásra.

— Egy pillanatra. Nem tudna adni egy százast? Kajára.

— De hát tegnap adtam egy ötszázast. Mit csinált vele?

— Elfogyott.

— No, jó. Itt a százast. Isten vele!

Kovács László

Gergely G. András

A Miatyánk

Abba

A Miatyánkról tíz sorozatot is lehetne tartani, akkor sem lehetne kimeríteni: Jézus egész tanítása, élete, személyisége, műve, sorsa sűrűsödik benne; benne van, hogyan gondolkodik Jézus Istenről, az emberről, arról, hogy viselkedik Isten és miképp kell viselkednie az embernek, hogyan gondolkodik Isten és ember kapcsolatról; olyan mint egy kicsi mag, amelyben benne rejlik egy hatalmas fa. Ha egyszer valóban megérténénk, sosem mernénk többé eldarálni, s talán egy pillanatra az a bátorságunk is meginogna, hogy egyáltalán elmondjuk. — Amit a Miatyánk egészéről mondtam az imént, az érvényes az első szavára is: „Atyánk!”. Most csak erről az egy szóról szeretnék beszélni, és persze csak jelentéktelen töredékét tudom elmondani annak, amit lehetne és kellene.

Megszólítással kezdődik a Miatyánk: „Atyánk”, „Atya”. Ez voltaképpen nem név (Isten valójában megnevezhetetlen...), hanem azt mondja el: kicsoda Isten, hogyan viszonyul hozzánk, hogyan viszonyulhatunk Hozzá. Mennyi téves és torz elképzelést zár ki ez a megszólítás! Magában foglalja, hogy Isten nem „Nyugdíjas Teremtő” (aki megalkotta, aztán magára hagyta a világot), nem „Fölséges Úr” (aki előtt meg kellene hunyázkodnunk, szolgálani csúszva-mászva), nem „Elképesztő Varázsló” (aki az ember kényét-kedvét kiszolgáltatná), nem „Legyőzhetetlen Hadvezér” (aki megvéd az ellenségeinktől és kiirtja őket), nem „Zord Rendőr” (aki folyton az ember sarkában jár), nem „Szigorú Bíró” (aki jegyzéket vezet jó és rossz tetteinkről, s aztán az emberi igazságosság szerint jutalmaz vagy büntet), s nem is „Elvont Eszme” (a világ törvényeinek összessége, akihez nem lehet emberi szót szólani). Nem. Hanem Atya, Atyánk. Ez a fordítás régies, hideg, távolságtartó, semmit sem ad vissza az arám eredetiből: ABBA; pontosabb lenne az „édesapa”, „kedves

apa”, de ez sem az igazi; az Abba a családi nyelv kifejezése volt, az éppen csak beszélni tanuló gyerekek szólták így apjukat; azok, akik még csak egy-két szótagot tudnak kimondani; az „apa” héberül-arámul „ab”, az anya pedig „im”, s ebből lesz a beszélni kezdő gyerekek ajkán „abba” és „im-ma”, magyarul: „pa-pa”, „ma-ma”. Jézus tehát úgy beszél Istennel, mint egy egészen kicsi gyerek az apjával-anyjával; ami nem azt jelenti, hogy gügyög, hanem hogy olyan egyszerűen, olyan bensőségesen, olyan biztonságosan. És minket is erre bízta („Ti így imádkozzatok...”).

Az „ABBA” megszólítás Isten legfontosabb tulajdonságát árulja el; szó szerint: Isten olyan hozzánk, emberekhez, mint egy igazi édesapa a kicsi gyerekéhez; értelem szerint: Isten olyan hozzánk, emberekhez, mint egy igazi édesanya a kicsi gyerekéhez; az Atya legfontosabb tulajdonsága, hogy anyai (Lk 6,36: oiktirmon)! Mit jelent ez?

Amikor egy asszonyból anya lesz, hirtelen megváltozik a gondolkodásmódja és viselkedése. Eddig két csoportba osztotta az embereket: hasznosak (barátok) — ártalmasak (ellenségek), s ha másokért tett valamit, azért ellenszolgáltatást várt; s mindez józan és igazságos dolognak tűnt számára. Most elkezd egy csöppnyi emberkéért (igaz, csak érte), aki eddig már sok fájdalmat okozott neki és akiből még mindig nincs haszna, elkezd terheket és nélkülözéseket magára venni, teljesen ingyen, ami azt is jelenti, hogy fizetség nélkül, és azt is, hogy kockázattal, hiszen fáradozása talán hiábavaló lesz. Hát mitől hirtelen ezek a butaságok? Csak azért, mert ez a csöppnyi emberke az ő gyereke.

Az „ABBA” azt jelenti, hogy Isten ilyen anyai módon viselkedik az emberrel, minden emberrel, mert mindenkit a gyermekének tekint; nemcsak a jókat, hanem a rosszakat is, nemcsak az oko-

sokat, hanem a butákat is, nemcsak a művelteket, hanem a műveletleneket is, nemcsak a szépeket, hanem a csúnyákat is, nemcsak az egészségeket, hanem a betegeket is, nemcsak a fehér bőrűeket, hanem színes bőrűeket is, nemcsak a hívőket, hanem a hitetleneket is... Teljesen ingyen szeret, és nincs más célja-vágya, mint hogy boldoggá tegye az embereket. Elvontabban: az ABBA, Isten feltétel nélkül — mindenkit szeret.

Jézus erről számtalanszor és számtalan módon beszélt, és életpéldájával tanúskodott. Elmondta — élénk élte, hogy Isten tudja, mire van szükségünk, mielőtt kérnénk; hogy jobban gondoskodik rólunk, mint a mezei virágokról és az égi madarokról (nem az Ő hibája, ha hiányt szenvedünk); hogy minden szál hajunkat számon tartja (nem az Ő hibája, ha bántás ér minket); azt akarja, hogy az éhezők jóllakjanak, a szegények ruhához, lakáshoz jussanak, a betegek meggyógyuljanak, a rabok kiszabaduljanak (a börtönből, a hagyományok és a szenvedélyek fogságából), az üldözöttek biztonságba kerüljenek, a sírók neveszenek, a magányosak társra találjanak, a tévelygők megtalálják az utat, a bűnösök megtérjenek...; felkelti a Napot jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek; egyetlen kérés szóra minden „tartozásunkat” (vétünk) elengedi, folytonosan várja haza a tékozló fiút, s ha megjön, örömlakomát rendez; olyan Ő, mint az irgalmas szamaritanus: bekötözi vérző ellenségét; tékozlóan szórja a jószágát (Mt 20,1–16); örök életet, örök boldogságot akar adni: legyőzi végül a szenvedést, a halált — feltámaszt.

Ha egyszer Isten ilyen hozzánk (kivétel nélkül mindenkihez), akkor milyennek kellene lennünk nekünk Hozzá? Milyennek kellene lennünk egymáshoz?

Szenteltessék meg a Te neved!

A Miatyánkban Jézus egész tanítása, élete, személyisége sűrűsödik össze; ugyanígy az ABBA megszólításban is; Abba, ez annyit jelent: Isten feltétel nélkül — mindenkit szeret — mint egy igazi édesanya (tehát nem majomszeretettel, nem kényeztetéssel, hanem segítőn, szolgálón, önfeláldozóan); ez a Miatyánk „kulcsa”, ezért mindvégig szem előtt kell tartanunk, minden egyes kérés elé oda kell gondolnunk ezt a megszólítást, hogy megérthessük — jól érthessük azt a kérést.

„Abba, szenteltessék meg a Te neved!” Látszólag ez az első kérés a többi között, valójában nem szabad besorolni azok közé, mert ez nem egy a többi közül, hanem „megnyitó szerepe” van, az összes többit megelőzi és meghatározza, az egész Miatyánkban és minden egyes kérésnek ez a „lelke”. — Másrészt tulajdonképpen nem is kérés ez, hanem kívánság, óhaj, vágyakozás: „Bárcsak megszenteltetnék a Te neved, szent lenne a Te neved!”, sőt még pontosabban: rendkívül intenzív vágyakozást fejez ki (a görögben aoristos imperativus): „Feltétlenül kell, hogy megszenteltessék, hogy szent legyen a Te neved!” — És azt kell még előre bocsájtanunk, hogy a név a zsidó gondolkodásban és nyelvben magát az illető személyt je-

lenti (és nem egyszerűen—csupán a nevét). Tehát „Isten neve” annyi, mint „Isten”, s a „Szenteltessék meg a Te neved!” annyi, mint „Szenteltessék meg Te...!”

Mit jelent mármost ez a „megszentelni”? A héberben két, rokon értelmű kifejezés van rá: az egyik a „megdicsőíteni”, ami azt jelenti: valakit teljesen elismerni, valakinek a teljes, a legnagyobb tiszteletet megadni („belül” is = gondolatban, lélekben, „kifelé” is = szóval és viselkedéssel), valakinek a tiszteletét előmozdítani, terjeszteni; a másik a „nagygyá tenni”, ami itt azt jelenti: engedni, hogy Isten a maga egész nagyságában érvényre jusson, komolyan venni Őt, figyelembe venni Őt, mindenekelőtt engedni, hogy áthasson minket, előmozdítani, hogy áthasson mindenkit. — Az ismert szentírási mondattal így is kifejezhetnők a „megszentelni” értelmét: „Szeretni Istent teljes szívünkkel, teljes lelkünkkel, egész értelmünkkel és minden erőnkkel!”

Ez tehát Jézusnak a legfőbb vágya-kívánsága: bárcsak mindenki előtt nyilvánvaló lenne, hogy Isten szent, bárcsak mindenki megadná Neki az Őt megillető tiszteletet, elismerést, bárcsak mindenki komolyan venné Őt, Őt venné a legkomo-

lyabban, bárcsak mindenki engedné, hogy Isten egészen átjárja-áthassa őt, bárcsak mindenki elő akarná mozdítani Isten elismerését-tiszteletét. Sőt! „Feltétlenül kell, hogy így legyen!” Miért? Mert hiszen Isten, az Abba olyan nagyszerű, olyan csodálatos! Ezt mindenkinek át kellene élnie, el kellene ismernie, örülnie kellene ennek! — Akit úgy elbűvölt Isten (az anyai szerető édesapa), mint Jézust, az nem is tud másképp imádkozni. Jézus „bolondulásig szerelmes volt” az Atyába; ez és csak ez magyarázza ezt a vágyát: „Szenteltessék meg a Te neved”; ez magyarázza az egész Miatyánkot; ez magyarázza egész életét, ez magyarázza egész tanítását, ez magyarázza kemény, sokszor megdöbbenő-rettenetes erkölcsi követelményeit! Itt Jézus lelkének legmélyébe pillanthatunk be: Isten, Isten irántunk való szeretete — Isten szeretetének megismertetése-elismertetése — az Isten iránti viszontszeretet és ebből fakadóan az emberek egymás iránti szeretete: ez volt Jézus legfőbb és egyetlen kívánsága-vágya-célja-törekvése-ügye, erre a lapra tett föl mindent! És azt mondta: „Ti (is) így imádkozzatok: Abba, szenteltessék meg a Te neved”, ami annyit jelent: Nektek se legyen más kívánságotok-vágyatok-célotok-törekvésetek-ügyetek, mint Isten — Isten irántunk való szeretete — Isten szeretetének megismertetése-elismertetése — az Isten iránti viszontszeretet és ebből fakadóan az emberek egymás iránti szeretete! Ti is mindent erre a lapra tegyetek föl!

Ajjaj! Mert milyen messze vagyunk attól, hogy Isten neve, Isten — Isten ügye — az Isten- és emberszeretet legyen „szent” számunkra... Akkor döbbenünk rá erre, ha egyszer becsületesen végiggondoljuk, hogy mi az, ami számunkra ténylegesen „szent”. Például: a mi nevünk, a hírnevünk (hogy felszisszenünk, csak mondjanak rosszat rólunk...); a véleményünk, az „igazunk” (mi tévednénk?); a „hitünk” (mely egyedül üdvözítő...); a hagyományaink („mindig is így volt” — próbálja csak valaki fölforgatni...); az egyéni szokásaink (milyen görcsösen ragaszkodunk hozzájuk, s emiatt

Élő Nemzeti Kincs 1992: Dévény Anna (Foto: Nemes Zoltán)

mennyire nem tudunk alkalmazkodni másokhoz...); a kényelmünk (ételben–italban–ruhában–lakásban–időfelhasználásban; csak semmi megérőltető, csak semmi áldozat!); az érvényesülésünk, a gyerekeink–unoká-

ink érvényesülése (állás, előrejutás, pozíció, „anyagi–erkölcsi megbecsülés”); a vágyaink–terveink (mennyire el tudunk keseredni, ha nem valósulnak meg); az akaratunk (hogy tudunk dühöngeni, ha mások keresztezik)...

„Szenteltessek meg a Te neved!” — mondjuk a szánkkal. De jó lenne, ha az életben legalább egyszer például ma!, megkérdeznénk magunktól: Mi az, ami számunkra tényleg „szent”? Mi a legfőbb vágyunk?

Jöjjön el a Te Országod!

A soron következő kérdés az előzőt („Szenteltessek meg a Te neved!”) fejti ki, magyarázza: Isten neve, Isten akkor „szenteltetik meg”, kapja meg az Őt megillető elismerést, tiszteletet, akkor, Isten akkor jut érvényre, akkor hat át bennünket, ha eljön, értsd: megvalósul az Ő országa a Földön. (Meg kell jegyeznünk, hogy ez esetben is inkább vágyról–kívánságról, mint kérésről van szó: „Bárcsak eljönne–megvalósulna a Te országod! Hiszen Te olyan csodálatos vagy!...”)

De hát mi is az az „Isten Ország”? Nem a „mennyország”, nem valami túlvilági dolog; a „mennyország” az Isten országának a beteljesedése, megkoronázása lesz, de nem szabad azonosítani a kettőt. Nem egy lelkiállapot, egy „lelki valóság”, valami belső dolog, érzület, kegyelmi állapot vagy hasonló; talán ez az alapja, kiindulópontja, de a kettő nem azonosítható. Nem az „Isten Birodalma”, szembeállítva a „Sátán Birodalmával”, ahogyan Szent Ágoston elképzelte, azaz diadalmasan, mint a zsidók a messiási birodalmat. Nem is egyszerűen az egyház; az egyház szolgálhatja, előmozdíthatja az Isten Országát, éppen ez is a dolga, de a kettő nem azonos: Isten Országá több, nagyobb, mint az egyház (és sajnos úgy tűnik, a történelem során az egyház, s főleg a hierarchia inkább gátja volt az Isten országának, mint építője).

Mi hát akkor az „Isten országa”? Elvont meghatározás helyett azt mondanám: Isten országa az, amikor megvalósul az Isten és az embertársak iránti szeretet, Isten országa ott van, ahol megvalósul az Isten és az embertársak iránti szeretet — úgy, ahogyan azt Jézus tanította, s nem csupán az emberek egyéni, hanem közösségi, társadalmi életében is, a gazdaságban, a kultúrában, a politikában is. Az így értett Isten országának megvalósulása volt Jézus legfőbb, egyetlen vágya, az

így értett Isten országa volt igehirdetésének központja; erről mondta, hogy „elközelgett”, itt van egy karnyújtásnyira, hogy „lépjünk be”, mert egyedül rajtunk fordul (Lk 17,21), hogy belépünk-e, hogy tagjai leszünk-e, hogy megvalósul-e az Isten országa, azaz a Szeretet Országá.

Ez eddig szép és jó és vonzó. Csak hát mi is az a „szeretet”? Elvont meghatározás helyett körülírom. Tehát: akkor szeretünk, amikor

— túllépünk az igazságosságon; ti. hogy a jókhoz jók, a rosszakhoz rosszak, a közömbösekhez közömbösek vagyunk; hanem jók vagyunk akkor is, amikor nem kötelességünk, azokhoz is, akik nem érdemlik meg (ezt nevezhetjük irgalmasságnak);

— túllépünk a haszonelvű jócselekedeten; ti. hogy érdekből, ellenszolgáltatásért tegyük a jót, akár emberektől, akár Istentől várva a fizetséget, akár e világon, akár a túlvilágon;

— megosztjuk kenyerünket és összes anyagi javainkat a rászorulókkal; nem elégszünk meg azzal, hogy nekünk van ételünk–ruhánk–lakásunk..., hanem nyugtalanok vagyunk mindaddig, amíg egyetlen nélkülöző is akad (jelenleg az emberiség kétharmada), és minden tőlünk telhetőt megteszünk, hogy ilyen ne legyen (vállalva a következményt, hogy magunk is szegények leszünk);

— a kicsiket szolgáljuk, a gyöngéket, az elnyomottakat, a betegeket, a társadalom peremén lévőket, a kitaszítottakat, a lenézetteket; és egyáltalán: semmilyen élethelyzetben nem uralkodunk, diktátoroskodunk (vállalva a következményt, hogy magunk is kicsik leszünk);

— megbocsátunk; hirtenszer hétszer is; akkor is, ha nincs értelme, ha a másik nem érdemli meg, ha visszaél vele; szelídek vagyunk, lemondunk az erőszakról; nem ütünk, nem ütünk vissza; nem fogunk fegyvert, akkor sem, ha megtámadnak minket, a családjunkat, az országunkat, akkor sem, ha megparancsolják; a békét szolgáljuk, békés eszközökkel — nem a konformizmus és megalkuvás látzatbékéjét, hanem a szembenállók közti valódi megbékélést (vállalva a következményt, hogy magunk is kiszolgáltatottak, üldözöttek leszünk);

— hirdetjük az Isten országát; azaz a fentieket nemcsak tesszük, hanem másoknak is elmondjuk, tanúságot teszünk róla, megtanítunk rá másokat is, „apostolkodunk” (és azokkal, akik tanúságunkat elfogadják, testvéri közösséget alkotunk).

Azt látjuk tehát, hogy az Isten országa nem jámbor vallásoskodás; az Isten országa a valódi, a hétköznapi élet, az emberi kapcsolatok átalakulása, emberivé válása — Isten tervei szerint (l. „Legyen meg a Te akaratod!”). Azt is látjuk: Micsoda megtérésen (metanoia — vö. Mk 1,15) kellene keresztülmennünk ahhoz, hogy őszintén imádkozhassuk ezt a mondatot: „Jöjjön el, valósuljon meg a Te országod!” Ez a kívánság olyan keresztényeket feltételez, akiknek az Isten országa, azaz a Szeretet országa az egyetlen vágyuk–céljuk–törekvésük, akik számára minden más másodlagossá vált, akik mindent ennek az egy célnak–törekvésnek rendelnek alá.

Vajon hol vannak ma ilyen keresztények? (És: Voltak-e valaha is?) De ha úgy érezzük, nem imádkozhatjuk őszintén: „Jöjjön el a Te országod!”, akkor még mindig őszintén imádkozhatjuk:

„Bárcsak válnánk olyan embereké, akik őszintén imádkozhatják: Abba, Atyánk, jöjjön el, valósuljon meg a Te országod, hiszen Te olyan egyszerű, olyan csodálatos vagy!”

(Folytatjuk)

Lesem, mint Boris a misén

(„Házat Hazát” ... Bokor-szemmel)

Jó egy éve találkoztam a „Házat Hazát Alapítvány” vezérigazgatójával, Lőrincz Kálmánnal ... Miamiben. Mesélte, hogy mit akar. Mit? Hazajönni Magyarországra és családi házakat építeni fiataloknak, pénznélkülieknek. Ha lúd, hát kövér legyen: gyorsan, olcsón. Csak lestem, mint „Boris a misén” — ahogy a Jászságban mondják.

Az egy év gyorsan elszaladt. Kálmán pedig még gyorsabban szaladgált. Hol itt volt, hol ott. Ragyogott, beszélt, nevetett ... és hittek neki. A „hit” persze cselekedetek nélkül holt — ahogy a Jakab-levél mondja. Kálmán azonban holt hittel nem éri be. Akik neki hisznek, ötszáz munkaórával bizonyítják hitüket élőknek.

„Hívő” csapatával kiszáll mindenüvé, ahol valami hasznosat lehet hajtani, munkás hadserege meghatja az önkormányzatokat, s ingyen telkeket ajánlanak fel, melyekre Kálmán majd családi házakat varázsol. Kettőt már varázsol. A másodikat Martonvásáron. Hitelesen tanúsítom. Együtt voltam velük a templomban a hálaadó szentmisén, s magam imádkoztam a házra és lakóira az áldást, még a „Serkenj fel, kegyes nép...” is visszhangzott az utcán a házkötelezésen. Kupa Mihály „celebrálta” — pezsgős üveget törve el a ház falán.

A ház olcsón készül ... potom harmadfél millió forintból. A kulcsátvevő tulajdonos kamatmentesen húsz év alatt morzsolgatja vissza a költséget az Alapítványnak.

De honnan veszi Kálmán a pénzt? Kibeszéli ő a borjút még a tehén hasából is. Lejött Budaváriba is, tisztogatta a kertet, a mosóház körül a természetvédelmi területet, főzetett ebédet bográcsban, beletűzte a „Házat Hazát” zászlaját az esőcsatornámba, most pedig írat velem cikket az „Érted vagyok”-ba. Én meg — amint (nem látható, csak olvasható — írok. Mit? Azt, hogy amit csinál, az jó dolog. Vízet fakaszt a sziklából. S hiszi, hogy lesz az „Érted vagyok” olvasói között olyan, aki jézusi feladatnak látja ezt az ügyet segíteni, s ennek érdekében adóalapját a „Házat Hazát Alapítvány” forintszámláján csökkenti (Budapest Bank Rt., Belvárosi Igazgatóság, 208–35–419). Az éhezőket a harmadik világban etetjük. A hajléknélkülieknek idehaza építünk.

Még valamit el kell mondanom. Abban reménykedem, hogy az 500 munkaórát morzsolgatva nemcsak ház épül. Hát még mi? Valami, ami több, mint a családi ház. Mi ez? Igaz, jézusi barátság. Együtt csinálni valamit másokért... Ezt Kálmán előtt valaki már kitalálta. Úgy hívták, hogy Názáreti Jézus.

A cikket megírtam. S most? Figyelem, hogyan csinálja tovább, ... azaz lesem, mint Boris a misén.

—i—y

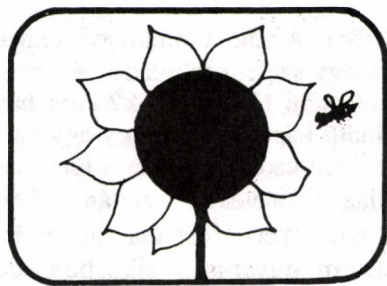
Állásfoglalás a hadkötelezettségről

Az Erőszakellenes Fórum alapelvei közé tartozik az általános hadkötelezettség elutasítása. A Fórum egyes szervezetei csak az erőszakmentes polgári védekezést tartják elfogadhatónak, de a többség véleménye szerint ma még szükséges a hivatásos hadsereg kialakítása.

Elutasítjuk az általános hadkötelezettséget, mert:

- alapvető emberi jog a hadi ismeretektől, a fegyverektől való távolmaradás joga;
- alapvető emberi jog a hadsereg szigorúan kötött, hierarchikus szervezetségű életmódjától való távolmaradás joga;
- nem indokolt a fegyveres-honvédelmi szakma pozitív megkülönböztetése a többi szakmával szemben;
- a sorozott katonaság nem szolgálja a honvédelem érdekeit, a hivatásos hadsereg gazdaságosabb;
- a sorozott katonaság olyan, a múltból visszamaradt intézmény, amelynek fennmaradását csoportérdekek vagy félreértések biztosítják — közpénzen;
- a sorozott hadsereg egy sor megoldhatatlan morális, alkotmányos, gazdasági és adminisztratív problémát okoz;
- az általános hadkötelezettség mellett a polgári szolgálat is pazarlás, de fenntartása a hadkötelezettség megszüntéig morális kényszer.

Követeljük a hadsereg fölötti intézményesített társadalmi kontrollt, mert ilyen kontroll nélkül a haza szolgálatára kötelezett hadsereg társadalomellenes.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Közlekedési balesetek ellen

Amint tudjátok, én Törpeházán lakom, a Börzsöny-hegységben. Onnan utazgatok be Budapestre. Rendszerint két napig szoktam itt maradni. Éjszakai szállást régi barátomtól, Szilárdtól kapok. Szilárd, amikor még nem volt nyugdíjban, tornatanár volt, mégpedig igen szigorú tornatanár. Hibáztat is engem, amiért baráti hangon, szelíden beszélek a gyerekekkel, s csúfondároskodva szokta kérdegetni: „No, tisztelt arasznyi barátom, Moha, van-e már legalább fél-arasznyi eredményük az oktatásaidnak?” Már régóta szerettem volna bebizonyítani neki, hogy szelíd szóval, baráti beszéddel is lehet eredményt elérni. Erre a bizonyításra az ősszel alkalom is adódott.

Egy délután innen a Rádióból ismét Szilárd barátomhoz mentem. Színházba készültem aznap este, de volt még időm az előadás kezdetéig. Uzsonnázás közben Szilárd egyszerre csak az ablak felé fülelt, aztán odavitt egy széket és így szólt: „Szíveskedjél feltérdelni erre a székre, és hasalj az ablakdeszkára. Akkor letekinthetsz az utcára, és láthatod, mi történik a kocsúton.”

A kocsúton nyolc-tíz kisfiú futballozott. Szilárd így folytatta beszédét: „Mostanában kaptak rá, hogy itt futballozzanak a kocsúton. Sokszor a hajam szála is égnek áll, ha autó közeledik, s nem veszik észre a nagy játékban. Mindennap lekiabálok nekik, hogy menjenek a játszótérre, de mintha a levegőnek beszélnék. Most hát megmutathatod, tisztelt arasznyi barátom, hogy mit tudsz.” Elmosolyodtam. Egyrészt azon, hogy azt mondta: „Még a haja szála is égnek áll” — ugyanis egészen kopasz; másrészt azon, hogy azt hiszi, el lehet az ilyesmit úgy intézni,

hogy a harmadik emeletről haragosan rájuk förmed. Így feleltem hát mosolyogva és a siker biztos tudatában: „Tisztelt égimeszelő barátom, ezek a gyerekek holnaptól kezdve a téren futballoznak.”

Valamivel előbb indultam a színházba, s amikor kiléptem a kapun, a kisfiúk örvendezve odaszaladtak hozzám. Kezet fogtam velük, aztán körülbelül ezt mondtam nekik: „Azt, természetesen, tudjátok, mekkora veszélyben vagytok a kocsúton. De amint látom, nem törődtek velem. Azt azonban bizonyára nem tudjátok, hogy itteni játékokkal mekkora kellemetlenséget okoztok másoknak. A járőrök rossz érzéssel mennek el mellettetek, félnek, hogy kupán találja őket a labda. Ha kisgyerek is van velük, még inkább aggódnak. A játék hevében nekiszaladhattok, fellökhetitek. De kellemetlenséget okoztok a földszinti lakóknak is, állandóan félniük kell tőle, hogy betöri labdátok az ablakot, s megsebesíti őket az üvegszilánk. Tudom, hogy jobban szeretek itt játszani, mint elmenni a térre, de remélem, ezek után szívesen lemondtok a kocsút előnyeiről.”

Amikor egy hét múlva ismét Szilárdhoz mentem, nem futballoztak a gyerekek az utcán, s én diadalmasan állítottam be szállásadó házigazdámhoz. „No, tisztelt égimeszelő barátom, ugye, hogy lehet eredményt elérni szelíd szóval, baráti beszéddel is?” Szilárd azonban a karórájára pillantott: „Várj csak, tisztelt arasznyi barátom, várj csak! Még nincs fél öt, akkortájt szoktak kijönni.” És fél ötkor, — ó jaj — fel is hangzott odalentől a kiáltás. A gyerekek ismét a kocsúton futballoztak. Persze, töprengtem rajta, miért nem hallgattak a szavamra, s ezt mondtam csúfondárosan mosolygó barátomnak: „Azzal követ-

tem el a hibát, hogy idegenekről beszéltem nekik. Nem gondoltam rá, hogy nem tudják átérezni, miért kellene kímélniök az idegen járőröket. Ma ismét beszélek velük, s meglátod holnapra a téren futballoznak.”

Aznap körülbelül ezt mondtam nekik: „Ugye, szeretitek szüleiteket? S minthogy szeretitek, jót akartok nekik. Igen ám, de ha a kocsúton futballoztok, aggódniuk kell miattatok. Aggódni pedig nem jó. Ebből tehát világosan következik, hogy a játszótéren kell futballoznotok. De bizonyára szívesen hoztok egy kis áldozatot azoknak a kedvéért, akiket szeretek.”

Amikor egy hét múlva délután fél ötkor sajnos ismét felhangzott odalenn a labdarúgás lármája, és Szilárd ismét csúfondárosan elmosolyodott, ezt mondtam neki: „Ma már igazán utoljára futballoznak itt. Azzal is hibát követtem el mindkét esetben, hogy azt mondtam nekik: hozzanak egy kis áldozatot. Az ilyesmitől persze viszolygnak. Másról kell beszélnem nekik.” S aznap körülbelül így hangzott a mondókám: „Valahányszor kijöttök ide játszani, bizonyára eszébe jut közületek legalább egynek, hogy helyesebb volna a téren rúgni a labdát. Mondaná is szívesen: »Gyerünk a térre, itt nem játszom!« Igen ám, de fél tőle, hogy a többiek lehurrogják, kicsúfolják, vagyis gyáva. Márpedig, aki meg akar valósítani valamit, ami helyes, nem szabad megijednie a kicsúfoltatástól. Ha felismerte valaminek a helyességét, bátran és hősiiesen ki kell állnia érte!” A fiúk többsége felcsillanó szemmel hallgatta szavaimat, én pedig biztos voltam benne, hogy nem futballoznak többé az utcában.

De jaj, ott futballoztak továbbra is! Én meg újból mondtam Szilárdnak, hibáztatva magam: „Mindmáig azt hangsúlyoztam, hogy mások érdekében nem szabad itt rúgniok a labdát. Ez oktalanság volt tőlem. Tudnom kellett volna, hogy nincs még bennük elég önzetlenség.” S aznap így szóltam a gyerekekhez: „Nem viselitek eléggé szíveteken a magatok érdekét. A lábatok, látom, nagyon ügyes, de a fejetekben valami baj van. Nem tudtok gondolkodni. Azt állítjátok: tudtok vigyázni magatokra. Ha gondolkodni is tudnátok, akkor azt is tudnotok kéne, hogy ugyanazt hitte magáról minden gyermek, akit eddig autó elütött labdázás közben. Abban az érzésekben tehát, hogy »tudtok vigyázni«, nem bízhattok meg. Ennélfogva, ha értelmes lények vagytok, nem futballozhattok többet az utcán.” Elgondolkodtak szavaimon, láttam, hogy megértették, amit mondtam, s a következő héten, amikor befordultam a sarkon, nagyot dobant a szívem az örömtől: nem futballoztak az utcán, noha már fél hat is elmúlt. Mondtam is diadalmasan Szilárdnak: „Mégiscsak sikerült hát! Most bizonyára a téren labdáznak.”

Szilárd komoly arccal felelte: „A téren labdáznak, az igaz. De nem a te múlt heti szavaid következtében, hanem mert megijedtek. Tegnap ugyanis egyiküket, a kis Sanyit, elütötte itt egy motorkerékpár.”

Sanyit másnap délelőtt meglátogattam a kórházban. Amikor egy hét múlva ismét meglátogattam, Szilárd is velem jött. Hazafelé menet, amint befordultunk a sarkon, furcsa dolog történt velem. Az történt, hogy a szó legszorosabb értelmében nem hittem a szememnek. A gyermektársaság fele ugyanis, négy kisfiú, megint ott rúgta a labdát az utcán. Szilárd a vállamra tette a kezét: „Engedd, hogy most már én intézkedjem, add át nekem ezt az ügyet.” Sejtettem azonban, mit ért „intézkedés”-en az én szigorú barátom: szó nélkül elvenné a labdájukat — s nem akartam, hogy ezt a megalázást el kelljen szenvedniök. Meg-

kértem hát, hogy ne avatkozzék az ügybe, de most már magam is ingerülten kiáltottam rájuk: „Hogyan lehetséges ez, fiúk? Előttetek a szomorú példa, Sanyi szerencsétlensége, s mégis itt labdáztok?” Ezt felelték: „Sanyi nem vigyázott, de mi vigyázunk! A fejemhez kaptam: „De értsétek meg végre! Sanyi ugyanúgy azt hitte, hogy vigyáz, miként ti hiszitek most magatokról!” Aztán Sanyi édesanyjáról beszéltem, elmondtam, mennyire sírt az előbb a kórházban, amiért sánta marad a fia, és kértem őket, gondoljanak a maguk édesanyjára, óvják meg ekkora csapástól.

Akkor éppen hosszabb ideig Budapestben kellett maradnom, több napon át figyelhettem őket. Két

Mérsékletesen szórakozol

napig ismét elmentek a térre, a harmadik délutánon azonban hatan megint az utcában kezdtek futballozni. Szilárd tüstént indult lefelé s mondotta: „Megbeszéltem a szüleikkel, hogy ha még egyszer itt futballoznak, intézkedhetem.” De én elébe álltam s kértem várjon még, hadd tehessek egy utolsó kísérletet. Ezt mondtam a gyerekeknek: „Ti bizonyára nem tudjátok, hogy a kocsijúton futballozni rendőrileg tilos. Ha még egyszer meglátom, hogy itt játszotok, rendőrt hívok.” Meghökkenetek, s három napig ismét a téren rúgták a labdát. A negyedik nap estéjén azonban megint kérnem kellett Szilárdot, hogy még ma se menjen le hozzájuk, hadd tehessek egy legeslegutolsó kísérletet. Volt ugyanis tartalékban még egy esz-

közöm. Átadtam mindegyiküknek egy-egy szelet csokoládét, és megkérdeztem tőlük: „Ízlik? Nos hát, mindig kaptok tőlem egy-egy szelet ilyen csokoládét, ha a téren találalak benneteket.” Aztán sóhajtottam egyet. Most már biztos lehettem ugyanis a sikerben, de nagyon szégyelltem, hogy amit se okosságból, se jóságból nem tettem meg, azt most a jóízű nyaláncság kedvéért meg fogják tenni. Elmondtam Szilárdnak is, miként fejeztem be az ügyet, s másnap hazautaztam Törpeházára.

Egy hét múlva, amikor ismét hórihorgas barátomhoz igyekeztem, útba ejtettem a játszóteret, és kiosztottam a fiúk között a megígért csokoládét. Azt azonban nem álltam meg, hogy el ne panaszoljam nekik: Milyen szomorú, hogy csak a csokoládé kedvéért cselekszenek végre helyesen. Ők azonban óriási hahotában törtek ki, s időbe telt, amíg megérthettem, hogy az én vélekedésemre nevetnek, mert ők bizony — így mondták — nem a csokoládé kedvéért futballoznak itt. Megint nagyot dobant a szívem az örömtől, s felkiáltottam: „Jaj, de jó, hogy nem a csokoládé kedvéért! Hanem ugye azért, mert beláttátok, hogy ez a helyes?” Erre azonban még nagyobb hahota csattant fel, s egyikük — ki-kipuffanó nevetéssel — ezt mondotta: „Azért futballozunk itt, mert azon a napon..., amikor Moha bácsi elutazott és mi megint a kocsijúton futballoztunk..., lejött hozzánk Szilárd bácsi, lekent Bélának két óriási pofont, és azt mondta, hogy mindig lejön és leken valamelyikünknek... két óriási pofont, amíg rá nem szoktat minket, hogy a téren futballozzunk. Mi azonban nem vagyunk bolondok, hogy naponta pofoztassuk magunkat, hát ezentúl itt futballozunk.” Tízen voltak és mind a tízen nevettek, egyikük se szégyellte, hogy őt másnak a pofonja, nem pedig a tulajdon értelme és jósága irányítja. Én azonban eltakartam az arcom, és annyira szégyenkeztem helyettük és miattuk, hogy az a szégyenkezés elég lett volna... nem tíz... nem száz... akár ezer ilyen rövid eszű kisfiúnak is.

Ezzel az írással köszöntjük a Nemzetközi Gyermeknapot

ÓFELSÉGE PANASZKODIK

Humoreszk

A nevem Szabolcska, I. Szabolcska. Négyéves vagyok és király. Nem én vagyok az egyedüli király a városban, sőt, még itt, az utcában is vannak kollégáim. Szerencsére nem ismerem mindannyiukat. Elég nekem ez a teher, amelyet az én királyságom irányításának a problémái zúdítanak a nyakamba.

Igaz, nem túl nagy a birodalmam. Csak egy kis udvarból, homokozóból meg palotából áll. Ez utóbbi három szobát, konyhát meg a mellékhelyiségeket foglalja magába.

Alattvalóim száma sem túl nagy. Ketten vannak. Az egyiket Erzsinek hívják, a másikat Dénesnek. A legtöbb kollégámat szintén két alattvaló szolgálja. De itt a szomszédban, I. Hunorka országában négy alattvaló van. Ketten közülük fiatalok, mint az enyéme, a másik kettő viszont már idősebb: a férfi kopasz, a nő őszhajú.

Képelem, mennyi gondja van Hunorkának birodalma irányításával, ha már én is alig győzők megbirkózni ezzel a két alattvalómmal!

Azt ugyan nem mondhatom róluk, hogy nem igyekeznek. Éppen ellenkezőleg. Mindent megtesznek, hogy a kedvemben járjanak, de valahogy sosem találják el, mit kell tenniük. Erzs, a társalkodónőm, aki többek között a szakácsnő feladatkörét is betölti, folyton-folyvást olyasmit főz, ami nekem nem ízlik. Százszor megmondtam már neki: a húst nem szeretem. Sajnos azonban nagyon feledékeny. Másnapra már el is felejt, mit is parancsoltam. S amikor nem vagyok hajlandó enni a húsból, mézesmázos szavakkal, fülígérő mosollyal próbál levenni a lábamról. Hogy így cicuskám, meg úgy csillagom, meg mit tudom én még milyen címekkel illeti személyemet. Én persze hajthatatlan vagyok. Rájöttem már, szép, nyugodt, egyenes beszéddel nem lehet értekezni velük, ezért általában duzzogva

meredek magam elé, míg fejet nem hajtanak akaratom előtt.

A múlt héten azonban Erzs fellázadt! Kiabált, és még veréssel is fenyegetett. Sőt, Dénest is lázította ellenem! Meg kellett zaboláznom őket: éktelen sírásba, hisztériázásba kezdtem, és annyira belelovaltam magam, hogy a végén még levegőt is alig kaptam. Dénes rögtön az ölébe vett, babusgatott, vigasztalt, édességekkel halmozott el, s közben torkaszakadtából kiabált az egyébként igencsak megszeppent Erzsire: „Főzz a gyerekeknek azt, amit szeret!” Elődeim már réges-régen ismerték, és általában hatékonyan alkalmazták is a „Divide et impera!” alapelvet. Nálam is mindig beválik. Hogyha ugyanis a lázadók egymás között marakodnak, abból számomra csak haszon származik.

Dénes egyébként minden kívánságomat teljesíti. Néha ugyan vonakodik azonnal engedelmeskedni, és ilyenkor kénytelen vagyok százszor is elismételni a parancsomat, mire végül fejet hajt előttem. Az egyik szombaton például I. Gabriella királykisasszony volt nálunk vendégségben két alattvalójával. Volt ennek a Gabriellának egy olyan babája, amelyet fel lehetett húzni, és azután magától járt. Megtetszett nekem ez a baba, ezért el akartam venni tőle. Erzs meg Dénes ígérték, hogy majd kapok én is olyat, ne vegyem el. Nem igen hallgattam rájuk, amíg észre nem vettem, hogy Gabriella két alattvalója harcias tekinteteket lövell felém. Jobbnak tartottam elkerülni a két királyság közötti háborút, otthagytam hát Gabriellát, és Dénesnek parancsoltam meg: Gyerünk, vegyünk nekem is ilyen babát! „De te fiú vagy” — próbált lebeszélni. Én azonban hajthatatlan voltam. Hetvennégyyszer ismételtam meg neki, a hatás kedvéért nyafogó hangon, a parancsot: „Járós babát akarok”, s amikor ez sem használt, a szőnyegre vetettem

magam, ott bömböltem. Talán felesleges is mondanom, hogy Dénes végül bocsánatkérő mosollyal rövid időre elbúcsúzott a vendégektől, s mi ketten elmentünk az áruházba. Utóbb rájöttem, tényleg nem nekem való ez a játék, és még aznap bedobtam a sarokba a többi kacat közé.

Olyan unalmasak ezek a játékok! Erzs meg Dénes mindent megvásárolnak nekem, de egyet sem találok közöttük, amely képes lenne lekötönni. Állandóan csak unatkozom. Az éjjel nem tudtam elaludni, és azt parancsoltam Dénesnek, menjünk autózni a városba. Megint vonakodott. Azt mondta, neki reggel dolgozni kell menni. Addig sírtam, míg Erzs rá nem kiabált Dénesre: „Vidd el, látod, nem fog megnyugodni!” Így aztán elmentünk autózni. Nem sokat láttam azonban a városból, mert közvetlenül indulás után elaludtam az autóban.

Hát ilyen egy mai király élete. Nap nap után fáradtságos erőfeszítéssel kell érvényesítenie akarátát alattvalói körében. Az ember belefárad ebbe a hajszába. Gyakran arra gondolok, jobb lenne, ha lemondanék a trónról, és én is demokratikus államformát vezetnék be. Mert ismerek demokratikus országokat is ám — itt az utcában is van belőlük néhány. Ezekben a két alattvaló kormányozza az államot, és a király vagy inkább királyok — mert a demokráciákban általában több király születik — kénytelen fejet hajtani akaratauk előtt. Ezek a királyok, úgy láttam, boldogabbak, mint én. Talán azért, mert nem nehezedik ekkora teher a vállukra.

Félek azonban, hogy az én birodalmam számára a demokrácia merő utópia. Alattvalóim még nem eléggé öntudatosak ahhoz, hogy egy demokratikus rendszert kormányozzanak... számukra a demokrácia merő utópia.

Rencsényi T.

(Forrás: Agapé)

Katolikusként, kisebbségben...

A katolikus egyház Angliában

Mikor Rómában a papi szeminárium-ban tanultam, az olaszok gyakran mondták nekem:

— Ön angol? Akkor természetesen protestáns.

— Nem, sőt katolikus papnak készülök.

— Angol? És katolikus? Hogy lehet az?

Bizonyítottam, hogy tényleg katolikus vagyok, római katolikus, és bár Anglia protestáns ország, a népesség 10–12 %-a katolikus vallású, főként a nagy északi városokban.

Milyen az életünk kisebbségi katolikusként Angliában? Hogyan hat a kisebbségi helyzet egyházunkra? Vajon tisztábbak vagyunk-e, mint európai hitestvéreink, hiszen kevésbé vagyunk kitéve a politikai kompromittálódás kísértésének és a hatalom csapdájának? Vajon egy lélekszámában kisebb egyház sebezhetőbb-e a gondolkodás és viselkedés világi hatásai által? Hogyan hat az ökumenikus mozgalom az angliai katolikus egyházra? Ezeket a kérdéseket szeretném egy kicsit körüljárni.

A mélyen elkötelezett hívők valószínűleg kisebbségben vannak minden nemzetben. „Szűk a kapu és keskeny az

út, amely az életre vezet — kevesen vannak, akik megtalálják.” Az egyház azonban nem maradhat a legelhivatottabbak kizárólagos szektája, ezért szélesre tárja kapuit és szívesen lát minden hívőt, akár szent, akár bűnös, bármilyen mély is a hite. Nem hiszem, hogy az angol papok és a katolikus hívek irigyelnék francia, olasz vagy német hitestvéreiket. Egyrészt keveset tudnak róluk, másrészt ők épp úgy ki vannak szolgáltatva a mélyreható szekularizációnak.

Az angol katolikusok 25–30 %-a látogatja rendszeresen a vasárnapi szentmisét, ami jó arány a többi, hagyományosan katolikus országhoz viszonyítva. Bár a hatvanas évek közepén még 50–55 % volt a misére járók aránya, és számuk csökkenése arra figyelmeztet, nincs minden rendben az angol katolikus egyházban. Igaz, vigyáznunk kell a számokkal, már Dávid királynak is meggyűlt a baja a statisztika miatt. Az isteni kegyelem működése nem írható le a statisztika eszközeivel. A helyzet ironiája, hogy bár az angol katolikusok a teljes népességnek csak kis hányadát teszik ki, mégis ők alkotják a legnagyobb templomba járó felekezetet az

országban, számuk felülmúlja az anglikánokét, metodistákét és a muszlimokét. Hatásuk tehát sokkal nagyobb a társadalom életében, mint számárányuk.

A jelen magyarázatául hadd szolgáljon egy kis történelmi visszapillantás. Bár Szent Ágostont tisztelik az angolszász misszió megalapítójaként, római katonák hozták a kereszténységet a szigetekre az első és második században. Azután, hogy az egyes királyságok felvették a kereszténységet, megnyílt az út az egységes nemzetté válás előtt a 7. és a 8. században. Anglia nyolc évszázadon át katolikus vallású nemzet volt. Erről tanúskodnak katedrálisai, templomai s néhány fennmaradt népszokás. VIII. Henrik és I. Erzsébet idején azonban teljessé vált az elszakadás Rómától, és létrejött az ország saját egyháza, az Anglikán Egyház. Azokat a katolikusokat, akik megtagadták az új államegyházba való áttérést, megbírságotlák, bebörtönözték, sőt mártíromságot szenvedtek. 1767-re mindössze 80 000 katolikus maradt az egész országban. Törvény tiltotta számukra, hogy egyes állásokat betöltsenek, nem mehettek egyetemre, tulajdonaikat nem örökíthették át és szavazati joguk sem volt. Ez lassanként aláásta erkölcsi tartásukat. Csupán a hagyományos földbirtokos középneemesség és bérlelők álltak ellen a protestantizmus nyomásának.

A 19. század folyamán az éhínség miatt katolikus írek tömegei özönlöttek át Angliába munkát keresni. Egész városrészek alakultak át ír gettóvá. Ezidőtájt olyan nagyhatású megtérők, mint Newmann bíboros, sokakat vonzottak a katolikus lelkiséghez, főként az anglikán egyház katolicizmushoz közelebb álló köreiből. Az angol katolikusok tehát a múlt században három rétegből kerültek ki: a középneemesség soraiból, a szegény bevándorlókból és az újonnan megtértekből. Épp ezért gyakorta felmerült a vád velük szemben, hogy nem igazán „nemzetiek”, mivel hívei főleg írek voltak, kötődése pedig pápapárti és olasz. Sötét gyanú árnyéka vetült rájuk, hogy nem őfelségéhez hűek, hanem a Vatikán „cselszövő jezsuitáihoz”, akik képesek volnának arra, hogy megdöntsék a protestáns államrendet és megnyirbálják a britek szabadságjogait.

Élő Nemzeti Kincs 1992: Dr. Szegő Imre (Foto: Nemes Zoltán)

Csak az ökumenikus közeledés jótékony hatásának köszönhető, hogy mára szertefoszlottak ezek a történelmi rémképek. Ahol ez nem történt meg, mint pl. Glasgowban vagy Észak-Írországban, ott a vallásos bigottság romboló erejét politikai lázítók és terroristák manipulálják.

Ma az angliai katolicizmus legfőbb ellensége nem a makacs katolikusellenesség (mint ami pl. a belfasti Dr. Ian Paisley-ra jellemző), hanem a Thatcher-években felerősödő önző, kalmárszellemű individualizmus, a kemény feminizmus vagy a Labour Párt balszárnyának aktivitása, amely az abortuszért, a homoszexuálisok jogaiért, az egyházi iskolák megszüntetéséért száll síkra. Kihívás számunkra a New Age koholt vallásának terjedése és a közkezen forgó babonás hiedelmek, nem utolsósorban pedig a televízió műsorainak korlátlan, mindent átható fogyasztása. Ezekkel szemben nem könnyű a küzdelem.

Az angol katolikusok politikailag függetlenek és nem kapcsolódnak egyetlen politikai párthoz sem, mint a német vagy az olasz kereszténydemokraták. A jelenlegi pártok parlamenti nyilatkozatai azonban sok katolikusban a jogfosztottság érzetét keltik, emiatt erős fenntartással fogadják az összes politikai pártokat. Ez viszont a politikai marginalizálódás veszélyét rejtje magában. Fontos kezdeményezés, hogy David Alton parlamenti képviselő, aki egyébként elszántan küzd a magzat élethez való jogáért, megalapította a Kereszténydemokrata Mozgalmat Angliában, hogy mozgósítsa az elkötelezett keresztényeket minden felekezetben, adjanak hangot véleményüknek. Nem politikai párt ez a mozgalom, nem is volna esélye rá, hogy választást nyerjen, viszont hatással van a döntéshozókra.

Vajon az angol katolikusok nagyobb mértékben vannak-e kiszolgáltatva az elvilágosodás hatásainak a protestáns és erősen szekularizált környezet miatt? Azt hiszem, igen.

A II. Vatikáni Zsinat előtt az egyház igyekezett létrehozni önálló közösségeit, és gyanakvással tekintett a külvilágra. Volt esély rá, hogy valaki az egész életét leélje a katolikus gettón belül, az iskola, a plébánia, a klub, sőt esetenként a kenyérkereső foglalkozás megfelelő keretet adott hozzá. Az 1965-ben történt nyitás a világ felé egy olyan időszakban érte az egyházat, mikor Anglia a gyors elkereszténytelenedés fázisába lépett. A II. Vatikáni Zsinat reformjait gyorsan vezették be, és elégséges magyarázat nélkül. A laikusok tu-

datában úgy élt az egyház, mint tökéletes, változatlan, misztikus közösség, mely örökkévaló és állandó törvényekre épül. A mise angol nyelvű lett, az oltárt áthelyezték. Sokan, akik még úgy tanulták, hogy pénteken húst enni halálos bűn, akárcsak a paráznság, levonták a konklúziót, hogy ha az egyik ezek közül megengedett, bizonyosan a másik is az, vagy az lesz.

A világi gondolkodás hatására erősödött az a nézet a közgondolkodásban, hogy az egyház tanítása korszerűtlen és korrekcióra szorul. A fogamzásgátlás, válás, abortusz, polgári házasság jelensége lassan normálisnak számított. A papokat megzavarták a változások, és maguk is elbizonytalanodtak annak megítélésében, mi érvényes és mi nem. A püspököket lefoglalta a részvétel az új egyházi bürokrácia számtalan bizottságában és tanácsadó testületében, és a hit alapjainak tanítása háttérbe szorult. A szekularizáció hívei nem ábrándultak ki győzelmi eredményeik láttán: a válsági arány 40 %-ra szökkent fel, soha nem volt ilyen gyakori a tinédzser-kori terhesség, rekord mennyiségű abortusz, a válás miatt viselkedészavarokkal küszködő gyermekek, gyermekek elleni erőszak. Igen nehéz az erkölcsileg tönkrement társadalomban, ennyi sérült és sértett ember között a katolikus családi életet fenntartani.

Az egyes felekezetek létszáma is eltérően alakul. A pünkösdisták és a szabadegyházak létszáma gyorsan növekedik, a tradicionális felekezetek létszáma lassan csökken. Viszont növekednek a katolikus egyházban az olyan közösségek, amelyek komolyan elkötelezett és mély hitéletet élnek, ilyen a karizmatikus megújulási mozgalom, a megújorjai záránokcsoportok, a Taize-vel szoros kapcsolatot tartó közösségek, a Neokatekumenátus mozgalom, az Opus Dei, Justice and Peace csoportok.

Ami az anglikán egyházzal való kapcsolatot illeti, most széleskörű kiábrándulás tapasztalható az ökumenikus tárgyalásokkal kapcsolatban. Az anglikánok gátolják a katolikusok tevékenységét attól való félelmükben, hogy sérti az anglikán egyház érdekeit. Maga az anglikán egyház viszont erősen megosztott, különösen a legutóbbi női papszentelés kapcsán. Az egyházszakadás ütötte rés elsimításának sok évi igyekezete és a minden bántó szót elkerülő óvatosság sem hozott áttörést. Bár a katolikus liberálisok — némileg meglepetésszerűen a protestáns hívőket — azt a hiedelmet keltették, hogy Róma lemond a pápai enciklikákról és az erkölcsi tanító szerepről. Protestáns honfitársainknak végül is be kellett látniuk,

ezirányú reményeik nem voltak megalapozottak. Jó jel viszont, hogy az anglikánok és a metodisták nagyobb nyitottságot mutatnak a katolikus gyakorlat iránt. Az egyik legjobb, mostanában megjelent könyvet a Rózsafüzérről egy metodista szerző írta. Sőt alakult kísérletképpen egy metodista apácarend is — ilyesmi korábban elképzelhetetlen lett volna.

Az egyik legfőbb problémánk, hogy a médiák úgy állítják be a kereszténységet, mint ami azonos az anglikán egyházzal és még mindig hízelgő a kép: affektáló középosztálybeli plébános-püspök, aki nem hisz Jézus test szerinti feltámadásában, teljes zavar az erkölcsi tanítást illetően. A katolicizmus jelentéktelen színfolttá szugorodik csupán. A katolikus papok cölibátusa még ébreszt némi titkolt csodálatot, gúnyos és kíváncsi elragadtatást. Az emberek képzeletében a katolikus pap úgy él, mint fortélyos ír fickó, aki odavan a golfért és a whiskyért, vagy pedig mint kemény és vészjósló ábrázatú jezsuita, aki sápadtan rohangál a hatalmasok folyosóin. Gyakran mellékállású detektívként képzelik el, vagy krimifaló, jó megjelenésű káplánnak, esetleg szép nők kísértésével küszködő püspöknek. Az ír Casey püspök apaságának botránya nyomán a sajtó általános támadásba lendült a cölibátus ellen.

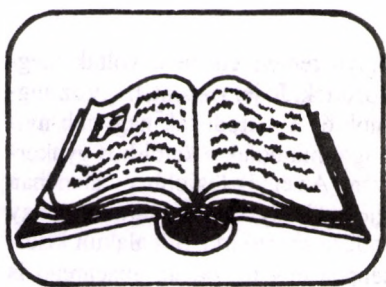
A hitoktatás hosszan elnyúló válsága a katolikus iskolákban a fiatalabb generáció elvesztéséhez vezetett. Mégis a legfőbb problémánk a szélsőséges, mindent átható elvilágiasodás, mely a katolikus azonosságtudat folyamatos meggyengüléséhez vezetett. A mai általános szóhasználatban kereszténynek lenni annyit jelent, hogy „jó emberek vagyunk” anélkül, hogy a hitre vagy a Jézussal való élő kapcsolatra utalnánk. A kereszténység ma azt jelenti, hogy „jók vagyunk az emberekhez” Isten nevének említése nélkül.

Nagyobb feladat áthatolni a kapitalizmus materializmusán, mint amilyen nehéz volt megdönteni a kommunista materializmust Kelet- és Közép-Európában. A katolikus egyház Angliában szeretne jelzőtűz világosság lenni azok számára, akik valóban látni szeretnének, akik valóban keresik az Istenhez vezető utat.

A mi dolgunk, hogy ez a fény még jobban ragyogjon és ereje ne gyengüljön pusztán azért, mert kevesen vagyunk. Az Úr majd gondoskodik a többitől.

Francis Marsden

(A szerző katolikus pap Liverpoolban)

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Garay András,
a júliusiakat Mihálovics Zoltán készítette.

Június 6. — Szentháromság vasárnapja — Jn 3,16–18 —

Isten szereti a világot

Nikodémus ugyancsak nagyot nézhetett. Isten szereti a világot? Hát nemcsak Izraelt, a választottakat, a szövetséget kötöket, övéit? Hiszen nem azért imádkoztak, könyörögtek és adtak hálát évszázadok óta, hogy „porba sújtottad ellenségedet”, hogy „megölted a ránk támadót”, hogy aki Izrael ellensége, az Isten ellensége is?! Isten szereti a világot! S ennek a szeretetnek okán küldi Fiát közénk. Az említett félreértés miatt. Azaz hogy Isten különböztet övéi és nem övéi között, s hogy Istennek vannak választottai és ellenségei. S hiába tisztogatja a Törvény az emberek közötti bűnöktől a világot, attól az ember még lehet Isten nevében istentelen. Istenre figyelve Istent félreismerő. Aki szeret, igazi arcát mutatja. Így jön el a Fiú a Szentháromság világából, hogy felfedje Isten igazi arcát, hogy megmutassa milyen Ő valójában.

A „Fiát odaadás” fundamentalista értelmezése a kereszten elvégzett

váltás, azaz hogy értünk/helyettünk Jézus a világ bűneit magára vette, s kiengesztelte Atyját. A „keresztteológiájának” 2000 éves hagyománya mellett egyre bátrabban hangzik ma az „út teológiája”. Hogy Jézus kereszthalála nem jövetelének célja volt, hanem életének következménye, s a megváltást az útonjárás során éri el az ember. Hiszen önmagát a Szeretettel azonosító Jézus összefoglalva tanítását mondja: „En vagyok az Ut, az Igazság, az Élet.”

Tehát a Szeretet az Ut,
a Szeretet az Igazság,
a Szeretet az Élet.

Keresztény létünkben és gondolkodásunkban legtöbbször úgy élünk, mintha Jézus azt mondta volna: „En vagyok a kereszt.” Mindezt tudatosítja a magyar nyelv „keresztény” szava is, mely alkalmas a fenti értelmezésre. Így a kereszt került a kultusz középpontjába. Kereszt lóg a nyakláncra, a szobánk falán, köszönt az útszélen, a

templomok jelképrendszerében, írónak passiójátékok és oratóriumok, hordozzuk címerben és pártjelvényeken. De beszélünk-e az Utról, emlékeztetjük-e magunkat, hogy mi tesszük Istennek, mit vár tőlünk, mi által menti meg a világot? Jézus azonban az Uttal azonosítja magát, nem titkolva, hanem felkészítve övéit, hogy az Ut végén, vagy közben 2000 éve és ma is ott a Kereszt, mely ha az adott kultúrában nem is vesztőhely, de a társadalmi kicsiség, „leírtság”, mellőzöttség, üldözöttség jelképe.

Isten igazi arca a Szentháromság világa, a Szentháromság vasárnapjának ez az üzenete: Isten nem több és nem kevesebb, mint a Szentháromság. S ebben a szeretetvilágban kell hinnünk. Hinni, hívségesnek, azaz hívségesnek lenni a Jézus által megfogalmazott Istennek tetsző élethez, hűnek lenni az Ő Utjához, Igazságához és Életéhez. Ez a ma emberének szóló üzenet, és a feltétele majdani megmérettetésüknek. Hiszen Isten nem ítél, de „a tőlem hirdetett ige ítéli el” (Jn 12,47) mindannyiunkat, ha nem tartottuk meg tanítását.

Nikodémus választát nem írja le az evangalista. A kezdeti párbeszéd abamarad. Jézusban Isten megnyilatkozik, s itt nincs helye emberi közbeszólásnak, vitának. S olyan egyszerű ez, hogy félreérteni sem lehet, csak csendben magunkba nézni, s eldönteni, hogy rálépünk az Utra, mely ha keskeny is, szédítő magasságokba vezet.

Június 13. — Úrnapija — Jn 6,51–58 — Az Eucharisztia Jézusa

Jézus olyat kér tőlünk, ami neki nem sikerült. Nem sikerült, mert nem sikerülhetett. A nagypénteki magány, az Ut kudarca, a megfélemlített és szétfutott tanítványok nem Isten győzelméről beszélnek. Nem lettek az emberek követőkké, egy szűk rétegen kívül Jézus tanítása visszhang nélkül maradt. Isten Országa a földön még egy isteni étellel sem megvalósítható. Jézus tudja, hogy mindez csak generációk hosszú sorával, életek odaszentelődésével, üldöztetések közepette lehetséges.

De lehet-e az embert magára hagyni, lehet-e „kiszállni” ez embert próbáló útonjárásból. Jézus ezen az úton itt akar közöttünk maradni, valóságosan. Ez az egyedüli etikus magatartás: Ha már belekísérítettek benneteket, ha már megértettétek az Élet útját, nem hagyhatlak magatokra. Így az Eucharisztia szükségesség, Isten becsületességének bizonyítéka.

Jézus a legtermészetesebb módját választotta velünk maradásának. Ott van a mindennapi kenyérben. Ahogy a kenyér és a bor metamorfózisa lejátszódik bennünk. Jézus saját magával akar bennünket hozzá hasonlítani. A valóság az, hogy többnyire fogalmunk sincs, ki az a Jézus, akit az áldozásban magunkhoz veszünk. Ismerjük-e, s ha ismernők, akarnók-e?

- Akarnók-e az életét odahelyező Jézust?
- Akarnók-e az igazságot keményen kimondó Jézust?
- Akarnók-e hüvelyébe kardot dugató Jézust?
- Akarnók-e a saját Egyházával szemben kritikus Jézust?
- Akarnók-e a szegények, bűnösök, lecsúszottak Jézusát, s véghez visszük-e azt a gondolatát, hogy Indiában, Szomáliában, Boszniában megannyi Jézus nyújtja a kezét? Hogy a hazai nyomortelepeken Ő lakik, hogy a magányosokban Ő virraszt, hogy a kezét nyújtó utcagyerekekben az Ő gyomra korog?

Vagy csak egy kicsit ellágyulni akarunk, „egy kicsit elveszítettnek, egy kicsit megváltottnak” (L. Evelyn) érezzük magunkat, s az Eucharisztia is besorakozik a Jézuska, a hűsvéti tojás, a barokszentelés mellé, s keresztény komfortérzetünk elengedhetetlen részévé válik? Nyújtjuk a kezünket az ostyáért, de parolázunk-e Jézus test- és vérérvetséget kötő kezével? A külső jelek mellé adjuk-e az elköteleződés belső tartalmát? A „szövetséget” csak formailag juttatjuk el, vagy újra és újra szövetséget kötünk a szeretetből meghalt és föltámadt Jézussal?

Bár a szentmisében az átváltoztatáskor „örök szövetségről” szól a li-

turgia, de ezek nem Jézus szavai. Talán így akarja az ember biztosítani önmagát arról, hogy Isten helyesli, ami Teste és Vére körül történik. Hogy Isten az Egyház „foglya”. S Jézus helyeselné-e az arany kelyheket, a csillogó — sokszor színpadias — liturgiát, a mai körmenetet, a füstölőket, egyszóval a kultuszt? Az előző héten a kereszt kultuszának fonákágára figyelmeztetett bennünket, ma az Eucharisztia kultuszának fonákágairól kell gondolkodnunk. Jézus akarja az ünnepeket. Ezért is a bor jelképében az ünneplés öröme is hagyja ránk, még az anyagi körülmények is megbocsájthatók, ha nem a Forma válik fontossá és tartalommal, hanem a Tartalom nyeri el ünnepi formáit. A Hozzá méltót, az Utra emlékeztetőt. Bár — mondják — az igazi liturgikus reform még hátra van az Egyházban, jó volna már ma is megérteni, hogy a népszávkassá merevedett liturgikus formák nehézzé teszik az Egyház és a társadalom párbeszédét, az Egyház missziós munkáját.

A táplálék azért éltet bennünket, mert szervezetünk képes önmagába építeni. Hiába vesszük magunkhoz Jézus valóságos testét, ha nem tudjuk, nem akarjuk önmagunkba építeni. Akkor csak kereszttől fut rajtunk, csak „manna”, amit eszünk, s mégis meghalunk.

Június 20. — Évközi 12. vasárnap — Mt 10,26–33 — Ne féljetez tőlük!

Jézus jól ismerte az embert. Egyik legtöbbször mondott felszólítása, hogy „ne féljetez!” Ne féljetez, mert aki fél, az nem, kevésbé vagy rosszul szeret. Az Útonjárás és a félelem egymást kizáró magatartásformák.

Jézus üzenetének meg nem értése, s az emberiség strukturális bűnei a 20. század végére a félelmet mindennapos alapélménnyé és életérzéssé „fejlesztették”.

„Fortélyos félelem igazgat minket, s nem csalóka remény” — írja több, mint ötven éve József Attila. S akkor ő még nem tud az atombombáról, az AIDS-ről, a klíma-romlásról, a túlnépesedésről, a migrációról... s sorolhatnánk a globális fenyegetettséget. S a magunkét; féljük a munkahelyet, a megélhetést, félünk ajtót nyitni, levelet felbontani, este az utcára menni. Életerünk leszűkül a négy fal közé, s a „nem szól szám, nem fáj fejem” praktikus bölcsességével kívánjuk megkísérlni a lehetetlent.

Jézus békét ad övéinek, a Vele és Átala az Atyával való azonosság békéjét, annak tudását, hogy örökösei vagyunk az Ország-nak, amely el nem múlik. S a mai félelmekkel teli világot, s minden cselekedetünket az örök élet távlatából nézve, transzcendens életünket a biológiai elé helyezve múlhat el az Isten Országát bennünk és a földön ellehetlenítő félelmünk. Jézus az Atya mértéket nem ismerő szeretetéről biztosít

bennünket, a már-már „értelmetlen” gondoskodásról („minden szál hajatok”), s arról az ígéretről, hogy az Isten melletti hűségünkre az örök élet biztonságával válaszol. Csak egytől kell félünk — s ez a helyes istenfélelem —, hogy letérünk az Útról, s nincs akara-

tunk visszatérni. S ha tele a szívünk, kicsordul szájunkon a szó — s kifordítva a szót: szól a szánk, még ha fáj is a fejünk. Az egyetemes hirdetési parancs aranyfedezete saját szeretettel teli életünk; beszélni a szeretetről és nem cselekedni azt: ellentmondás. Szere-

Júniusi közhelyünk

„Nincs szükségem senkire”

Egyike azoknak a közhelyeknek, amelyek a legközvetlenebbül és legélesebben fejezik ki a közhelyek általános szellemiségét, bár nehéz lenne eldönteni, hogy ezen belül inkább e közhelyek tartalmát fejezi-e ki, vagy azok elvi alapját, netán a bennük kifejeződő gondolkodásmód következményét. Talán ezt is, azt is.

Nézzük először azt, ki engedheti meg magának, hogy kijelentse: „Nincs szükségem senkire”. — Azt kell látnunk mindenekelőtt, hogy itt pusztán biológiai szükségletéről van szó: anyagi javakról és egészségről. Az nyilatkozik tehát így, aki „biztosítva látja anyagi helyzetét” (ami természetesen a jólét valamilyen fokát jelenti) és fizikailag egészséges. Az ilyen ember gondolhatja úgy, hogy nem szorul rá másokra. — Lássuk most az emögött meghúzódó „szellemiséget”!

Nyilvánvaló a legteljesebb materializmus. Az embert olyan lénynek feltételezi, amelynek csak testi-biológiai szükségletei vannak (étel-ital, ruházat, egészség, stb.), illetve csak bizonyos tárgyakra van szüksége (lakás, bútorok, luxuscikkek stb.), nevezetesen csupa olyasmire, ami pénzzel megvásárolható, vagy legalábbis megvásárolhatónak látszik (pl. egészség, ill. gyógyítás). Aligha kell részletezni ennek az emberképnek az egyoldalúságát és ürességét.

Ami a jelenhez való viszonyát illeti, ezt a szemléletet a teljes vakság jellemzi. Azért, mert az illető nem szorul rá a *közvetlen-személyességre* (pl. hogy *valaki* anyagiakkal ellássa, kisegítse, vagy ápolja), azt képzei, hogy senkinek a közvetett-személytelen segítségére (egyáltalán: pusztán létére...) sincs szüksége. Nem látja azt a nyilvánvalóságot, hogy ha nem lennének, akik előállítják mindazt (az anyagi valóságot), amit ő a pénzért megvehet, akkor nem lenne mit megvennie a pénzéért... (Mellesleg: látható, hogy itt is az „aladzoneia tou bou”, a pénzzel való kérdés esete áll fenn...)

Ami a jövőhöz való viszonyát illeti, még nagyobb képtelenség jellemzi ezt a szemléletet: Az illető úgy gondolja, azért, mert *most* „nincs szükségem senkire”, a jövőben sem lesz, ami burkoltan feltételezi, hogy a jövő urának képzei magát: úgy gondolja, mindenkor lesz annyi ereje (értsd: pénze és egészsége), hogy ne szoruljon rá senkire...

Mind a jelenhez, mind a jövőhöz való viszonyából az derül ki, hogy istennek képzei, tartja magát: az arisztotelészi filozófia Istenének jellemzője, hogy nincs szüksége senkire, nem szorul rá semmire, előre látja a jövőt, sőt hatalmában is tartja azt. Mindez bizonyos értelemben igaz is, de ha ember véli magát ilyen tulajdonságokkal bírónak, az az önteltség és önzés (önközpontúság) teljessége: az illető a Mindenség középpontjának, következésképp legfontosabb elemének, s ráadásul (bizonyos értelemben) még urának is képzei magát.

tetközösséget mondani, s heti egy órára szeretni (vagy együttlenni), kicsúfolása Isten népet gyűjtő tervének. Elfogadni azt a történelmi felosztást, hogy vannak hivatalos hirdetőik és passzív befogadók, anakronizmus. S ha meg is mosolyogjuk a kettesével az evangéliummal „házaló” keresztényeket, el kell gondolkodunk azon, hogy nem azért vagyunk-e otthon ülők, el nem indulók, mert nincs mit mondanunk. S nemcsak nekünk kell a félelmet eloszlatnunk magunkban, úgy kell élnünk, olyanná kell formálnunk magunkat, hogy mások se

féljenek tőlünk. Még ha ismerjük is az Utat, még ha van is mondanivalónk, ha látszólag minden rendben az elkötelezettségünk körül, akkor is sokat vétünk a szeretet ellen. Nem nagy dolgokban, mert a szeretetkapcsolatainkban az apró dolgokon rengeteg múlik.

A páli szeretethimnusz mellé oda kell tenni a szeretet „olajcseppjeit”: a másokra figyelni tudás, a biztatás, a kérdés, a nyitottság, a bizalom gesztusait, nehogy öntudatunk sértse mások jogait, magabiztosságunk nehogy fölényességet láttasson, közvetlenségünk ne tűn-

jék udvariatságnak, szorgalmunk és kitartásunk ne váljon tolakodássá, részvétünk kíváncsiszkodássá.

Minderre nincs recept, még a Bibliában sem. Viszont segít nekünk a lelkiismeretünk iránytűje, segít a közösségi tapasztalat, segít a bűnbánatot tartani és kifejezni tudás, és sokszor a „humor, az Isten intravénás injekciója.” Hiszen nem szupermenek, tökéletesen működő lelki gépezetek vagyunk, hanem hús-vér emberek a magunk esendőségével, tehát követhetők. Olyanok, amilyennek Isten szeret minket.

Június 27. — Évközi 13. vasárnap — Mt 10,37–42 — A kereszthordozók családja

Az „Isten, haza, család” politikai jelmondata nem több, mint választási fogás. Hiszen, hol az Isten a hatalom kulisszáiban, hol a haza a húsfafazék-nál való tolakodásban. Egyedül a család marad a mai keresztény értékrend igazi középpontjában, a biológiai kötöttség, a vér és vagyon szempontjai mindennél fontosabbak. Minden, ami a családot veszélyezteti, ami a gyermeket kiszakítja a szülői gondoskodás és ütegyengetés köréből, maga az ördög műve. S kétségbeesett szülők egyesületeket hoznak létre, a rendőrségre rohagnak, mert gyermekük az ún. „destruktív” vallásokhoz — legyenek azok keresztények vagy keletiek — csatlakozott. Jézus korában is így érezhették a tanítványok szülei, testvérei: a biológiai család már-már szakralizált — de nagyon is praktikus — hagyományai szöges ellentétben álltak Jézus hívó szavával. Ezért nehézség elszakadni az ifjúnak, ezért mondják Jézust még rokonai is gyengeelméjűnek. Így Jézus kénytelen keményen fogalmazni, s nagyon realistán: a meg hasonlítás az Őt követés okán a családok legbelső, legféltettebb viszonyait is érinteni fogja.

Mindez következménye annak az Örömhírnek, amelyet nemcsak hogy nemzetek nem fogadnak el egyetemesen, hanem a családok sem fogadnak el szükségképpen közösen. Hiszen az Örömhírt egyesek elfogadják, mások elvetik, mert az Örömhír elfogadása nem a család horizontális síkján, hanem az egyén és Isten vertikumán történik. S amikor az utolsó vacsorán a tanítványok a Jézussal való ünneplés mellett döntenek, olyan mértékű arcucsapása ez a hagyománynak, mely kiátkozással ér fel, s talán erre is utal Péter a mi „elhagyunk mindent” válaszában.

A biológiai közösség helyett Jézus magasabbrendű közösséget ígér

(Mt 12,50), új családot, amelyben mindenki testvér, új családot, mely lenyomata Isten szeretetvilágának.

De ez a család egyben a kereszthordozók közössége is. A keresztet önként vesszük a vállunkra, mert az Ő életét élni az Ő sorsában osztozást is jelent.

Ma nagyon másként cseng fülünkben ez a szó, mint akkor, amikor képtelen újdonságként elhangzott Jézus ajkán az Istennek-tetszés konkrét tartalmaként. Ma az élet keresztjeit jelenti számunkra, azokat az élettel szükségképpen együttjáró csapásokat, amelyet az emberi gyűlölködés, betegség, halál rak ránk. Ma a kereszt jelenti azt a terhet, amelyet semmi módon magunkra nem vennénk, amelyet nem is veszünk magunkra, amelyet le is tesszük azonnal, mihelyt módunk van rá. Ma a kereszt jelenti azt a terhet, amelyet nincsen módunk lerakni. Ezt a keresztet nem ma-

gunk vesszük fel, rajtunk kívüli tényezők rakják ránk

A kereszt felvétele szükségszerű, ha úgy tetszik, az útonjárás csomagja. Ma a keresztségben a kereszt „jelét vevő” ember csak védelemért, s nem terhet remél. Jézus azonban nem hagyja meg ezt az illúziót: „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét mindennap”.

Az útonjáráshoz gyakorlati útmutatást is ad, mely egyszerre felszólítás és kérés is: Járjatok az úton, mint tanítványok, próféták, igaz emberek, rászoruló, s fogadjátok is be őket, ha kopogtatnak ajtóitokon. Mert aki a vendéglátást adja, megkapja a befogadott lelkületét, s akit vendégül látnak, ön maga lelkületét adja. A szolgálatok találkozásában éli meg az ember az útonjárók s kereszthordozók új családját. Az új családot a régi elvesztése árán, az új életet a régi elvesztése árán.

Július 4. — Évközi 14. vasárnap — Mt 11,25–30 — Az iga igazán

Jézus hálát mond az Atyának, amiért a kisdedségnek engedte megérteni az üzenetet a bölcseségek szemében. Igen, a tettek halála az okoskodás, ami inkább akadékoskodó kibúvókeresés. Az én szívemet (irgalmas jószándékomat) hányszor győzi le, öli meg a ráció, a hideg logikai praktikum?

A kisdedség kíváncsian nemcsak itt hangzik el Jézus ajkáról. Miben állhat ez? A kisdéd kizárólag a szülei (Atyja) tetszését keresi, nincs gondban a holnap felől, mert teljes a bizalma Gondviselője iránt, félelme (még) nem létezik, mert rendíthetetlen biztonságban érzi magát Annak közelében, akit istenít. Az egész világot, a békét és harmóniát jelenti számára az, Akitől életét kapta. S mindez olyan természetességgel, amiről nem is tud, amit nem kell felfedeznie-tudatosítania, amint a lélegzést vagy a szívdobogást sem.

Milyen csodálatos tudni, hogy a bölcsesség és a kisdedség nem egymást kizáró fogalmak. Aki nem uralkodásra és szentenciák osztására bölcs, hanem mások szolgálatára, együtt-menésre intelligens-tanult, nagy tapasztalatú, az napkeleti bölcs lehet. „Üres kalász tartja fenn a fejét” — mondja a közmondás.

Az élet, a mindennapok terheitől fáradtan mindenki mehet Jézushoz. Az Ő szeretete, problémamegoldása a szerep-tesztelt embert felfrissíti, megkönnyíti. Önmagunk cipelése, állandó „emelése” fárasztó, sőt csüggesztő. Az önmegvalósítás, a saját célokért törekvés odaadottságra kész függetlenség nélkül gyakran roskasztó. Még a család jólétéért vállalt robot sem üdítő.

A mai létharcban („Hadd hulljon a fergese!” — hirdeti a piacgazdaság) bőven vetekszünk az igavonó állattal. Hiába, nem maradhatunk le a környezetünkől.

Még megszólnának, ha a civilizáció ép-
nes státusszimbólumát nem igyekeznők
megcélozni...! Ez napjainkban talán a mik-
rohullámú sütő és a mosogatógép.

Jézus is beszél igáról, az igazi, isten-
nektetsző (= célvalósító) igáról.

Ez a jézusias ember életrajza:

- 1) Gyötrődés a világban, a világgal, a
világért.
- 2) Megszóltottság—metanoia (meg-
fordulás; „Figyelj ide rám, nem
akarok a hátadnak beszélni!”).
- 3) Odamenés Jézushoz, megköny-
nyebbedés ráébresztő szavaitól.
- 4) „Elmenés a világba...” a jézusi igával.

A jézusi iga nem úgy könnyű, hogy
fűtyörészve, egy kézzel, laza eleganci-
ával vihető—vonható. Nem is attól gyö-

nyörűséges, mert szemképráztató ékkö-
vekkel van kirakva az istráng.

A jézusi teherhordás a világ szemé-
ben badarság, balekség, skizofrén ma-
zochizmus. (Nem furcsa, hogy a Názá-
retitől megismert Isten—logika szinte
minden esetben fonákja az embernek,
világinak?) Mégis megtapasztalt való-
ság, hogy gondjaink úgy és abban ol-
dódnak meg, ahogy a mások problémáit
gondozzuk.

A jézusi iga testre szabott; nem lö-
työg és nem rövid, hogy leverjen lá-
bunkról. Gyönyörűsége abból a bol-
dagságtudatból fakad hogy „helye-
men vagyok, azt csinálom, amire
kitaláltak.”

A jézusi alázat nem öntudatot nélkü-
löző talpnyalás. A fejbőlintó Jánosok a
saját felelősségüket feloldják függősé-

gük szélsőségesen túltengő képviselété-
ben. Jézus nagyon is jól ismerte küldé-
tése mibenlétét s azzal egyetértve—azo-
nosulva vállalkozott rá.

Küldő és küldött kölcsönviszonyú
partnerek, akkor is, ha minden az Atyá-
tól, Atyából, Atyáért van. Önkéntes-
ség, tudatosság, feladat- és önismeret,
valamint a függőség deklarálása — ez
az alázat.

Hogyan állunk a jézusi szelídséggel?

Ez az egyik irányban végtelenül tel-
jes, t.i. saját védelmében sose jön indu-
latba, nem vadul be. Pilátus és Heródes
előtt kiszolgáltottságában is méltó-
ságteljes. Ugyanakkor Atyja dolgaiban
féltekeny, kiúzi a kufárokat (agitálni hi-
ábavaló lenne) és tanítványainak kis-
szerű maga körül forgása, restszívűsége
is bőszi... Van, ugye, pirulnivalónk?

Július 11. — Évközi 15. vasárnap — Mt 13,1–23 — A pazarló Magvető

Isten nem személyválogató. Felkelti
napját jókra és gonoszokra egyként.
Igen, mert a meghívás mindenkinek
szól, potenciálisan mindenki a Világos-
ság fia. A teremtő nem tehet mást; él és
szeret, éltet, megtart és hazavár. Ontja
sugarát és állandó készenlétben tartja
megbocsátó irgalmát. Ő (isteni szeren-
csénkre) nem változik. Az ember sza-
badsága (sajnos?!), hogy marad-e a Go-
nosz vonzásában gonosz, jobban szerete-
e a sötétségben rekedve fagyoskodni —
avagy kész a varázslatban részesülni,
hogy békából királyfivá legyen. Van-e
olyan és akkora hitünk — ami a bizalom
merészsége végül is —, amely képes
Jézussal és Jézusban az újjászületésre,
vállalva minden ezzel járó fájdalmat,
elszakadást és az előre meg nem tapasztal-
hatás kockázatát.

„Azt sem érdemled meg, hogy a Nap
rád süssön” — szokta volt mondani
anyám. A szeretet, ha tényleg szeretet,
nem érdem szerint nyilvánul meg irgal-
mas jószándékában. Sőt, ha valamilyen

mennyiségi vagy minőségi eltérésről le-
hetne beszélni, gyógyulása, megtérése
szempontjából az érdemtelen még in-
kább rászoruló. Elgondolkodtató és
bűnbánatra készítő, hogy a mi szere-
tetünk általában reakció, vagyis érze-
lem jellegű. Ezért csaphat át dédelgetés-
ből pusztítóvá akár ugyanazon személy-
lyel szemben, annak függvényében,
ahogy érzelmi megnyilvánulásunk tár-
gya készlet bennünket.

A Magvető példázatát igen nagy so-
kadalom hallotta. Számuk bizonytal-
vetekedett — ha felül nem múlta — a
csodálatos kenyérszaporításnál találha-
tókéval. Döntően alapvető tanítás.
Ezért Jézus olyan módot talál (a víz
viszi és felerősíti szavát), hogy később
senki se mondhasa: „En nem hallot-
tam”. Akinek füle van s úgy fogadja,
mint a gyermek — az meg is érti. De
mert a gonosznak meg kell térnie—for-
dulnia ahhoz, hogy ugyanúgy értse,
mint a jók, a tanulság parabolába ágya-
zottan férhető hozzá, fejtendő meg.

(A mi „jó”—ságunk sem képesítene ben-
nünket a megértésre, ha Jézus nem ér-
telmezi egyszer s mindenkorra példázá-
tát).

Sokáig, ha a Magvető példázatot hal-
lottam, azon értetlenkedtem: minek kell
felesleges (!?) helyre — mint pl. sziklás,
útszéli, tövises területre — szórnai a jó
magot.

Túl azon, hogy ma már nem nevez-
nék senkit „felesleges hely”—nek
(„...jókra és gonoszokra egyaránt...”),
véletlenül se maradjon bárkinek hi-
vatkozásul: „Rám nem hullott jó mag,
annak hatására én is jó földdé váltam
volna. Néhány éve tudom csak: Izrael
vidékén először vetettek, azután be-
szántottak. Tehát, ha úgy tetszik, az
útszélt is, a köves talajt is megmun-
kálták — már amennyire hagyta ma-
gát.

Milyen jó és megnyugtató tudni: a „jó
hír magva”, hogy Isten szeretete nem
fogy el még akkor sem, amikor tél van,
s úgy tűnik, kihalt az élet.

Július 18. — Évközi 16. vasárnap — Mt 13,24–43 — A Világ (ellen)vetései

A napokban hitvesem részt vett egy
női összejövetelen, ahol egy ausztráliai
magyar hölgy tartott előadást a hallga-
tóságnak. Nem tudom, pontosabb len-
ne-e a meghatározás, ha gyülekezetet
mondanék, mert bár alkalmilag és fele-
kezettől függetlenül, de így hirdették.

Az élménybeszámoló hallelujás han-
gulatban arról tett bizonyosságot, hogy
milyen szép az élet, mennyire „szalad a
szekér” kéz a kézben Istennel. „Mi min-
dig új lakásban lakunk, új meg új ko-
csink van” — lelkesedett. Kapacitálta a
jelenlevőket az önfeledtség táncban tör-
ténő kifejezésére. Az unszolás kevés
eredményét látva, „Csajok! Ti nem sze-

rettek táncolni?” — felkiáltással adott
további biztatást.

Hát nem tudom. Számomra a „kérje-
tek és adatik” biztatás nem egyenlő a
komfort mind magasabb fokát kiimád-
kozással, a gondnélküli jólét fogyasztói
szemléletének egyre nagyobb mértékű
istenítésével.

„Ahol a kincsöd, ott a szíved”. „A
pénz nem boldogít, de boldoggá tesz a
tudat, hogy mindig tudok költeni ma-
gamra” — meghasonlott szemlélettel
nem tudok mit kezdeni.

Persze ettől a készletestől egyikünk
sem mentes... Ott kezdődik a veszélyes
útkanyar, ahol ideológiát gyártunk a

gyakorlatunkhoz. A becsületes ember
nem szállítja le elveit szálnalmas gya-
korlatához, hanem — ha úgy tetszik —
állandó rossz lelkiismerettel valame-
lyest rángatja magát felfelé, eszméi irá-
nyába. Szerencsére nem magunkat saját
hajunknál megragadó trükkökről van
szó, sokkal inkább a lelkiismeretvizsgá-
lat és a jézusi ígéret („elég neked az én
erőm”) gyümölcseről.

A Hitető, és mégis — vagy éppen
ezért — Szétdobáló fortély a pontosan
abban áll, hogy úgy néz ki, *mintha*...

De sokszor vagyunk olyan kvázi-ke-
resztények, amikor úgy érezzük, no, et-
től már majd csak megváltozik a Jóisten

— ahelyett, hogy az irányban nevelnők büszkeségünket, mely a jézusi alázattal önmagával azonosan érzi és vallja: „Csak hitvány szolgák vagyunk, csupán feladatunkat teljesítettük”.

Milyen gyakran akaratlanul is a Hite-tő uralmára hajtjuk a vizet, amikor bírónak tesszük magunkat, nemcsak minősítünk valakit konkollyá, hanem gyomlálási reflexünk is működésbe lép. Pedig aligha tudjuk bizonyosan eldönteni a kalászlól, vajh szemeiből süthető-e lágy kenyér!

A másik véglet is létező veszélye a Világnak. Az énközpontú, a „tele hassal

könnyű filozofálni” indíttatású Isten-elégedettségén túl fenyegető valóság a „siralom völgye” megjelenülése savanyú kereszténységünkben. Csak-hogy azon az alapon sem épül Isten Ország, amit kimondatlanul is oly sokan hirdetnek, képviselnek, képviselünk: „A kereszténység egy keserű pirola folyamatos nyeldekése. S én — minő dicső mártír — ezt megselekedtem, tehát ez másnak is kötelessége”.

Az érdekevezérelt hallelujázó visszatszőségével szemben a „savanyú szent” elbarikádozó, szeparatista. Jellemzője a szűkösség: szűkszavú, szűk-

markú, szűkkeblű, szűkszívű: nem fér bele más, még az Atya is csak szűkösen. Jórészt csak önmagára szorítkozik.

Pedig a szeretet a legnagyobb, legnagyobb kockázat. Laboratóriumi tisztaságát (ami talán csak a mesében valószerű) egy sláger szövegrésze így rögzíti: „Utoljára drágám, azt kívánom én, hogy te mással nagyon boldog légy”. Vagyis tudomásul veszem rám nézve megsemmisítő döntéset/véleményedet, azt, hogy velem nem tudod elképzelni a boldogságot. Ám legyen, semmi sem számít, csak *Te* legyél nagyon boldog.

Július 25. — Évközi 17. vasárnap — Mt 13,44–52 — Béresből gazda

A béres bér munkás, nem tulajdonos. Amint a más földjén tevékenykedő is ebbe a kategóriába tartozik. Figyelemreméltóan nem gondolja magát a talált kincs tulajdonosának. Talán csak a jogi konfliktusokat kívánja elkerülni, esetleg talpig becsületos. Mindenesetre ropantul tudja, mit kell tennie saját jól felfogott érdekében — hasonlóan ahhoz, aki építkezni kívánva leül, tervez, számításba veszi a körülményeket és lehetőségeket.

Akinek a szívét a kincs rabul ejti, az mindenét pénzzé teszi, csak birtokába juthasson ama kincsnek. Akit a fény, a csillogás, a *mintha*-ság káprázata kapzsvá tesz az örömteli, mégis higgadt, ésszerű investálással szemben — az üveggyöngy-, művirág-, bizsubirtokos lesz, majd meg is szokja, meg is elégszik az utánzattal. Amit mi, amit én képviselek valódi, vagy csak művi? Elegyíték, elegyítünk gipszfigurát márványszoborral? Magammal szemben vagyok szigorú, másokkal szemben elnéző, avagy éppen fordítva?

Szeretetünk mennyire tág, rugalmas? Befogadó vagy kirekesztő? Befelé egybeölelésünkbe a Kézfogás Konferencia minden agnosztikusa, ateistája, szabadkőművese és izraelitája, avagy a kevesedés-hígulás veszélyére hivatkozva igyekszünk leporolni mások maszatos, mutató mancsát munkaruhánkról, esetleg szmokingunkról?

Az ember egyik jellemzője a gyűjtő-életmód. Az ösközösségi társadalomban a megélhetés, az életben maradás feltétele volt, tehát létszükséglet. Az idők és szokások változásával ez a „valamire még jó lehet” kácatok felhalmozásától az életcél megtestesítő hörcsög típusáig gazdag a skála. Mindkét minőségben már bérese sem vagyunk, hanem rabszolgái a gyűjtésnek-felhalmozásnak.

Bár csupán egyetlen dolog fontos, mégsem tudunk lemondani a hálónkba kerülő „mindenfajta hitvány” halról. Itt nem az emberhalászat szimbólumáról

van szó, hiszen miként Isten, úgy mi sem lehetünk személyválogatók; az irgalmasszívű szolgálat mindenki iránt kötelező, akivel útjársunk találkozott, s aki rászoruló. Ha mégis párhuzamot keresnénk az emberi viszonylatokra eme halászatban, akkor a „hitványát kiszórás” a hiábavaló tanúságtételnek felel meg, mikor is a „port levervén lábaitokról” a tennivaló.

Mennyire vagyunk a mennyek ország felől megtanított írástudók? Mennyit investálunk be a kincs jogszerű tulajdonlásáért, előlépvén így béresből, bér munkásból gazdává? Olyan gondos gazdává, akinek éltető tartalékai vannak kamrájában mások számára, és birtokában van annak az ítélőképessegnek, mellyel meg tudja állapítani, kinek szükséges az ó, kinek az új! Mit kóstál az én írástudóságom? Értetlenkedve firtatom, ki a felebarátom? Az erre emiens diákként rávágott „mindenki” se-

matikus általánosítása (ami lényegében ugyanannyit tesz, mint a „senki”) helyett a perdöntő az, én kinek vagyok a felebarátja! Felebaráti az az állandó készenléti állapot, mely arról biztosít mindenkit, hogy a barátság két félből áll, és én mindenki számára garantálom személyemben az 50 %-ot.

Ki hát a felebarát, vagyis ki a keresztény? Aki szorgosan jár templomba? Aki megfizeti az egyházi adót? Vagy aki tekintélytisztelt helyett hierarchiát helytelenít hetykén, de legalább is magabiztosan?

Hogyan is mondja Küng?

„Azt nevezzük kereszténynek, aki a mai világban is Jézus Krisztust követi úgy, hogy olyan igaz emberként él, cselekszik, szenved és hal meg, akit jóban, rosszban, életében és halálában mindig Isten hord a tenyerén, és aki mindig kész másokon segíteni.”

Bárcsak gazda-sággal áldana meg bennünket a Teremtő a kevésbeli hűségért.

Laudate Gyermekkórus, Rónaszékyné Őrfalvy Katalin kórusvezető

Oromhegyes, polgári szolgálat, erőszak

Az Erőszakellenes Fórum nyílt levelet fogalmazott Jugoszlávia budapesti nagykövetéhez az oromhegyesi polgárok ügyében, akiket — noha polgári szolgálatot választottak — erőszakkal beosztottak a hadseregbe.
Az Erőszakellenes Fórum képviselői megkísérelték a levelet személyesen átadni, de a nagykövetség elzárkózott a petíció átvétele elől. Ezért a Fórum a sajtó útján nyilvánosságra hozta a levelet.

Rudi Sova Úrnak
Jugoszlávia Nagykövetsége
1068 Budapest, Dózsa György út 92/b

Tisztelt Nagykövet Úr!

Megdöbbenve értesültünk az oromhegyesi (Tresnjevac, Szerbia) erőszakos sorozásokról.

Január 30-án a rendőrség 40 olyan fiatalot keresett, akik előzőleg aláírtak egy nyilatkozatot, hogy csakis polgári szolgálat keretében hajlandók tartalékosok lenni.

Ifj. Bicskei Bélát, Utasi Rudolfot, Magossy Attilát, Fehér Károlyt és Dávid Pált elfogták, és fizikai bántalmazás után a szabadkai kaszárnyaiba vitték őket. Határozott tiltakozásuk ellenére erőszakkal beöltöztették, és beosztották őket a hadseregbe.

Tiltakozunk a polgári szolgálat választhatóságának mint alapvető emberi jognak a megsértése miatt. Különösen felháborító, hogy a törvényes jogaikkal élni kívánókat fizikailag bántalmazzák. Biztosak vagyunk benne, hogy a civilizált államok, közösségek és egyének nem fogják eltérni az emberi jogok durva megsértését. Követeljük az események kivizsgálását és a nyilvánosság tájékoztatását.

Kérjük Nagykövet Urat, petícionkat juttassa el kormányához.

Budapest, 1993. február 7.

Erőszakellenes Fórum
Alba Kör — Erőszakmentes Mozgalom a Békéért
Antimilitarista Csoport
Hívó Szocialisták

IDE /Az SZDSZ ifjúsági szervezete/ ügyvivői testülete
Ifjúsági Demokrata Fórum nevében Németh Gábor
Krassó György Barátai
Pro Ferencváros Alapítvány kuratóriuma

és még 61 egyéni aláírás:

Konrád György író, Csalog Zsolt író, Mészöly Miklós író, Horányi György egyetemi tanár,
Komoróczy Géza egyetemi tanár, Bródy András közgazdász, Ill Márton, a Martin Luther King Egyesület elnöke,
Seres László, Hódos Mátyás, Hódos Mátyásné, Dr. Rostás Julianna, Horváth Katalin, Gofi László, Oláh Gyöngyi,
Óhegyi István, Andrassy Mária, Hajtás István, Kincs József, Mucsi Károly Antal, Goldmann Jánosné, Hegedűs Attila,
Angyal Mihály, Szontágh Márton, Várkonyi Eszter, Spánik Mária, Bogád Zoltán, Mező József, Szabó Istvánné,
Éliás Zsuzsa, Kovács Endréné, Samu István orvos, Merza József matematikus (Bokor Közösség),
Csapody Tamás jogász szociológus, Trásy Gábor gyermekorvos
(a többi aláírás nehezen olvasható)

Gyóni Géza

Cézár, én nem megyek

Vérben úszik vad hegyek orma,
Paskolja vér, paskolja ár,
S engem a halál-dáridóra
Cézár parancsa vár.

Itt hagyni minden szentet, drágát,
Asszonyt, búzát, bort, dalt, zenét:
Cézár parancsa nem kegyelmez,
Kell a halál-cseléd.

Már összeszedtem kis cókmókom.
Indulni kell. Jaj, hogy lehet.
Vérben úszik vad hegyek orma,
Cézár, én nem megyek.

Cézár, lásd, épp a szüret áll már,
Gerezd hegyén tömött gerezd.
Vérben úszhat vad hegyek orma,
A földem nem ereszt.

Cézár, énnekem asszonyom van,
Forróllú, dalos, szelíd.
Teérted jaj, hogy áztassam
Könnyűvel szemeid?

Kicsi, szegény, ijedt fiókák
Fogják, lásd, erős térdemet.
Cézár, ki visel gondot rájuk,
Ha gögöd eltemet?

Vért szűr a pajzs Hispániában,
Rengenek a sötét hegyek.
Bús fürtnek a halálszüretre,
Cézár, nem mehetek.

Nekem nem házam a te házad,
Nekem nem fáj a bánatod.
Éntőlem véres koronádat
A sárba vágthatod.

Mit bánom én Hispániát,
Ha gyémánt hegyeket terem;
Minden drágakövednél drágább
Az én rongy életem.

Élet, élet, szent gyönyörűség,
Egyetlen, mely nekem ragyog.
Cézár, az életem felett
Én is cézár vagyok.

Melyik isten nevében trónolsz?
Mily örület adott jogot,
Hogy istenadta életemmel
Játszik a pallosod?

Soracte ormán zöld az erdő,
Szívem életvágytól dagad.
Jer, asszonyom... A koronádat,
Cézár, véd meg magad.

Vagy küldj hamar pretoriánust,
Üsse szét e dacos fejet,
De bitangul a mézsárszékre,
Cézár, én nem megyek.

A GAIA sajtószemle anyagából

A Bruderhofról zöld szemmel

Mi a Bruderhof? 50–400 fős önálló, az őskeresztények mintájára teljes vagyonszétválással és erőszakmentességben élő falucska. Ma közel négyszáz van belőlük, négy — Anglia, Németország, Japán, Nigéria — híján mind Kanadában és az USA-ban. Ezek együtt alkotják a hutteri egyházat. A leghitelesebb keresztény csoportok egyike, soha nem folyamodtak erőszakhoz. Följegyzett történetük fél évezrede során Jézus tanácsa szerint (vö. Mt 10,23) végigmenekülték a fél világot. Az uralkodók a katonaságmegtagadásért bebörtönözték és kivégezték, a háborús-kodók meg sokszor kirabolták őket. Ennek ellenére fennmaradtak, sőt annak ellenére is, hogy legtöbbször a katolikus és protestáns államegyházaktól szenvedtek. Ezek általában leeretnekezték és öldösték őket, ahol tudták, a szolidabb időkben pedig csak a gyerekeiket vették el katonai segítséggel — például a jezsuiták — és zárták katolikus árvaházba átnevelésre stb. Egységben vannak még más nagyobb erőszakmentes keresztény egyházakkal is, mint például a mennonitákkal, és testvéri kapcsolatokat ápolnak az erőszakmentes mozgalmakkal a legkülönbözőbb felekezetekben.

Mennyire zöld a Bruderhof-élet? Kicsit úgy, öntudatlanul, mint a természeti népek. Életformájuk jelentős mértékben ökológikusabb, mint környezetüké. Annak ellenére, hogy nem Amish-ok, akik nem használnak autót meg elektromosságot, hanem általában normál európai módon élnek. Üzemeikben pl. sűrített levegős és elektromos gépek, a hivatalban számítógépek. Falvaik közt telefonon összekapcsolt, földrészek közötti találkozókat tartanak, s kis rádió adó-vevőkkel tartják a kapcsolatot a falun kívüli munkák során. Videófelvételt használnak, vetítőt is, hogy az egész falu nézni tudja felvételeiket, ill. a jó filmeket. De tévé és rádió nincs, mert az válogatás nélkül ont jót és rosszat. No, de térjünk vissza az alapkérdéshez: mennyire zöld a Bruderhof-élet?

A legalapvetőbb vonás a magántulajdon hiánya és az egyszerűség, valamint az, hogy a személyesség hangsúlya miatt jóval kevesebbet vásárolnak, és nem a fogyasztásban találják az örömeiket. Közös pl. a játékkönyvtár, a felnőtt- és gyermekkönyvtár, a zenekönyvtár, az olvasóterem, a kempingfőlszerelés. Az öltözködés nagyon egyszerű, maguk varrják s javítgatják ruháikat. Mivel faipari kisüzemük van, a bútoraikat s játékaikat na-

gyobb részt maguk barkácsolják. Szerények az igényeik.

Nagyon természetközeli itt az élet, mint általában a kicsi falvakban. (Ne hosszú főutcs sorsfalu gondolatok magánportákkal, hanem egy „szanatóriumra”, egy nagy parkra, amelyben elszórtan van kb. tíz kisebb-nagyobb épület, s egy épületben 5–20 család is lakik, tízgyerekestől az egyedülálló fiatalokig vagy öregekig.) Fű, fák, madarak (sok ablakban madáretető), állatfarm, mindenféle tengerimalacok (kis kifutókban ami, némiképp védi őket a gyerekek agyonszeretéstől), néhol nyuszok, mókások. Kis tavat csináltak úszáshoz, csónakázáshoz, halat is telepítettek bele. Nem idegenedtek el az időjárástól. „Milyen szép, esős napunk van ma” — mondják, amikor a városi ember ezt mondja: „rossz idő van”. Sokan szeretnek mezítláb járni, s esernyő nélkül megállnak beszélgetni esőben is.

Nagyon szeretnek és tudnak énekelni, étkezés előtt és után is, többször, fejből, pedig több ezer énekük van, s ezek nagyobb része a természet szépségeiről szól. No meg a kirándulásról, vándorlásról, tengerről...

Ezt sűrűn gyakorolják is, de többnyire gyalog, kerékpárral, lovaskocsival (kb. 16 km-re van a tenger). Iskolai csoportjaik busszal mennek táborozni, azután a táborból gyalog kirándulnak. A családok eljárnak az erdőre szedret stb. szedni.

Nem használnak mérgeket a veteményekben sem, a teljes parkban sem, elsősorban a gyerekek miatt. (Amerikai falvaik jó része farmgazdálkodásból él, de ezek biojellegéről nem tudok semmit.)

Ott boldogok, ahol vannak. Ez az életforma csekély közlekedéssel jár (kivéve a repülőutakat, mivel több földrészen vannak). Itt az angliai Bruderhofban a 250 fő számára 1 busz, 3 kisbusz és 6 személyautó van, plusz a kisüzemnek két zárt kisteherautója, de ezek az autók közel sem futnak annyit, mint egy normál angliai családé.

Nagyan vásárolnak, a palackokat újratöltik, kevés a csomagolás-szemét.

Nagyan mosnak, főznek, mosogatnak, ami energiatakarékosabb. Hogy ne vesszen kárba étel, néhány malacot is tartanak. Ami hulladékot lehet, a komposztba tesznek. A mosogatógéppel (alagútszerűen mennek át rajta az edényekkel rakott tálcák, s nem átfolyó rendszerű, hanem ugyanazt a vizet forgatja körbe szűrőkön az egész mosogatás során) nedvőre alatt elmosás 250 ember edé-

nyeit. Családi mosogatások sokkal több időbe, vízbe, energiába kerülnének. Hűtőszekrénye 3–4 családnak van közösen a folyosón a napi ügyekre, a fő (szobányi) hűtő a közös raktárban van.

A közösség ezenfelül lehetőség egy-egy változtatás nagyban könnyű megszervezésére, teljeskörű átállásra: pl. hogy környezetbarát és energiatakarékos termékeket (mosószert, égőket — használnak is már ilyeneket — stb.) vegyenek, válogatva gyűjtsek a szemetet...

Föltehetően egyre többször élnek is majd ezekkel a lehetőségekkel, mert nincs fogyasztói nyafogás — pedig minden döntésnél minden egyes személynek vétőjoga van, csak teljes egyetértés esetén vezetnek be változást. Pl. hogy kevesebb legyen a melegvíz fogyasztás, a múlt hónapban energiatakarékosabból úgy döntöttek, hogy csak a kádaknál, zuhanyzóban és mosogatókban hagyják meg a melegvízcsapot, s valóban leszerelték az összes mosdóról a tekerőt. Egy másik példa: tavaly elhatározták, hogy elég az egyszerűbb étkezés; azóta vacsorára csak egy leves van. Ez nem veszélyezteti a közös étkezés örömeit (ami Jézusnál is annyira fontos volt, hogy meg is vádolták, hogy falánk és borissza ember, és a lakodalom képét használta a menny érzékeltetésére is), mert nagyon gyakori a „lovemeal”, az ünnepi étkezés a legkülönbözőbb okokból.

A gyakorlat után még egy kis ízelítő az ide vonatkozó elméletükből.

Egyik nagy szellemi alkotójuknak, Eberhard Arnoldnak Isten forradalma c. könyvét fordítom, remélem, még az idén meg is jelentjük. Németországban élt, 1935-ben halt meg, tehát a század első harmadában, szinte prófétai előrelátással írta az alábbiakat a Természetesen élni c. fejezetben (a három pont kihagyásokat jelez).

„1899-ben és az azt követő években az ifjúsági mozgalom föllendült Németország különböző részein... Vágyódtunk kiszabadulni az egyházak és iskolák igazságtalan körülményeiből... Hajtott bennünket a vágy, hogy természetes emberi lényekként, a természettel együtt éljünk... Ki akartunk szabadulni az osztálykülönbségek rabszolgaságából, társadalmi környezetünkől a magas utakra, mezőkre, erdőkre és hegyekre... Mit kerestünk a természetben? Szabadságot, barátságot, közösséget. Együtt kirándultunk, nem egyedül, mint a remetéik. Együtt kerestük az életet odakünn.

»A háború utáni ifjúság utálta a nagyvárosokat, mint a test és lélek tisztátalanságának helyét. Úgy érezték, a városok a mammon székhelye... Ez nem egészen ugyanaz volt, mint Rousseau 'vissza a természethez' filozófiája, de valami hasonló. Vissza akartak térni azokra a helyekre, ahol közel lehetnek Isten teremtett világához, ahol újra érezhetik, hogy Isten a saját élő leheletét lehelte az emberi lényekbe és növényekbe és állatokba. El akartak szabadulni a bűztől, kosztól, füsttől és az emberi művek ostobaságától.

Lelkük visszahúzta őket a természethez, hogy szövetségre lépjenek az ott működő lélekkel. Számukra a természetben működő lélek és Isten Lelke egy és ugyanaz volt. Isten először a földet és a növényeket és az állatokat alkotta, és azután az embert. Mind harmóniában voltak. Az ifjúsági mozgalomban mindezek újra együtt voltak. (Előadás amerikai útján, a dél-dakotai Állami Egyetemen, 1931. ápr. 21.)

Egyszerűnek lenni, eredetinek, semmit nem tenni, ami erőltetett, természetellenes vagy mesterséges — ezek közös életünk legkezdetétől fogva nagyon fontosak számunkra. A teremtéshez és természethez közel akartunk élni. Vá-

gyódtunk olyan természetesnek lenni Istenben való hitünkben és a Teremtés megértésében, hogy semmiféle vallási hatás ne tudjon eltéríteni minket egy gyermeki és egyszerű életmódtól.

Rájöttünk, hogy az egyházi közösségekben való élet csak akkor lehetséges, ha teljességgel természetes. Tudtuk, hogy a közösségi élet elveszett, ha belesüpped a mesterkelt kegyesség valamilyen formájába, ha olyan nyelvezetet vennénk föl, amely tele van mély gyökér nélküli kegyes szavakkal, amelyek nem eredeti módon a mi szívünkben fakadnak.

S minden mással is úgy vagyunk, mint a nyelvvel. Az ifjúsági mozgalom egyik hagyatéka a természethez való viszonyunk. Nem csupán romantikából élveztük a réteket és virágokat, erdőket és hegyeket. A természet megtapasztalása segített közelebb jutnunk a kezdetekhez, magához a teremtéshez. Nem akartunk semmi olyat tenni, ami nem egyenesen a legbensőbb forrásból származik...

Értékelniük kell a földön, különösen a farmon és a kertben végzett munkát a természethez való közelsége, belső eredetisége miatt. Ez nyújtja számunkra Isten kezeiből a napi eledelt, amely erőt ad megbirkózni mind-

azon feladatokkal, amelyekre a szív és az elme hivatott.

Az emberek ezt mondták nekünk: »Ti a természet szerelmesei vagytok, vissza akartok térni a természethez!« Nem, nem ezt akartuk. Ellenkezőleg, egyre jobban felismertük, milyen szörnyen megromlott a természet a régi teremtésben (vö. Róm 8,20–22). Nem akartunk visszatérni a régi természethez (ezért mindig elutasítottuk a nudizmust), de éreztük, hogy a természet mögött az isteni munkálkodik (vö. Róm 1,20; Zsoltár 19,1–4). Minden természetes mögött éreztük a belső összefüggését, az Isten által akart egységet, a sátni erők szembeszegülése ellenére. Isten szeretete testesül meg ebben az egységben. Az alkotó életet Isten nyilatkoztatta ki. Mi nem dolgokat, nem a természetet imádjuk, hanem a Teremtő Isten misztériumát.

A természetben is egymás mellett van jó és rossz, fény és árnyék. A természet nem ad nekünk tiszta fényt, hanem a fény és sötétség váltakozását... Ezért a természet könyvében kívül is lennie kell egy ki nyilatkoztatásnak. A természet könyve fontos, de nem elég... Mi Jézusban ismerjük meg Istent, mint szeretetet...”

Simonyi Gyula

ISHMAEL

Ted Turner, a CNN alapítója 500 000 \$ díjat ajánlott fel egy olyan mű jutalmazására, amelyik a földi gondok megoldására tesz teremtő és előremutató javaslatot. 2500 munka érkezett be, az *Ishmael* c. volt a győztes. A szerző egy 57 éves író (Austin, Texas), aki 13 éve dolgozott egy regényen — hiába, s ez a pályázat fölbátorította. A könyv egy Ishmael nevű gorilla és egy ember párbeszéde (érdektelen, hogy miként.)

Ishmael guruként tanítja az embert: egy kutatót, aki szeretné megmenteni a világot.

„Ne beszéljünk így: »a te kultúrád emberei«, »a többi kultúrák emberei«! Ismered a kifejezést: »Vedd el, vagy hagyd ott!« (»Take it or leave it«, »taker« és »leaver«). Az *elvevők* a te kultúrád emberei, az *otthaggyók*: a többiek. (Te magadat *civilizálnak*, a többieket *primitívnak* szoktad nevezni.)”

Az *elvevő* és *otthaggyó* közti hasadás a mezőgazdasági forradalommal kezdődött, s annak kulturális és ökológiai következményeit fejti ki Ishmael lassan, türelmesen a tanítványának. Az Édenről *otthaggyó* törzsek írtak, megmagyarázni ezt a természetellenes viselkedésű mezőgazdászoknak, akik háborúkat viseltek minden »használatlan« fajjal szemben, s akik minden szomszédjukat »civilizálni« akarták.

„Meg kell változtatni a Genézis történetét. Káin nem ölheti meg Ábelt. Ez lényeges, az *otthaggyók* életben akartak maradni. Az *otthaggyók* veszélyeztetett faj, egyedül ők tudják megmutatni, hogy nem egyetlen életmód létezik csupán. Ki kell köpnöd annak az elfelejtett fának a gyümölcsét. Teljesen és mindörökre fel kell adnod azt az eszmét, hogy tudod: kinek kell élni és elpusztulni ezen a bolygón.”

„Ez a program az emberiség számára. De mi az én dolgom?”

„Meg kell tanítanod 100 embernek, amire én tanítottalak, és arra indítani Öket, hogy adják tovább 100–100 újabbnak...”

Amíg a te kultúrád emberei meg vannak győződve arról, hogy övék a világ, és Istentől kapott hivatásuk, hogy legyőzzék és uralják azt, addig folytatják az elmúlt 10 000 évben járt utat. Úgy kezelik a világot, mintha az az emberi tulajdon része volna, legyőzendő ellenség. Ezen nem tudsz *törvényekkel* segíteni, hanem az emberek *tudatán* kell változtatnod. Valamit kell adnod az embereknek. S ez annyira ijesztő?”

„Az ijesztő nem elég erős. Mintha az Atlanti-óceánt nedvesnek nevezném.”

„Annyira lehetetlen ez egy olyan korban, amikor egy TV-játék 10 perc alatt több emberhez jut el, mint ahányhoz Szent Pál egész életében?”

A „zöld kártya”

Tegnap egy nagy autószervez mellett bicikliztem el. A szokásos szolgáltatásokat hirdető tábla alatt új szalagfelirat vona magára figyelmemet: „Környezetvédelmi tanúsítvány benzin- és dízelüzemű járművekre”. Ha autóban utazom, talán le sem veszem a lábamat a gázzal emiatt, de minthogy volt időm elgondolkodni a felírat értelmén, elgondolkodtam. Vesztetemre.

Nocsak, új környezetvédelmi lehetőség — gondoltam — egy zöld kártya, mely azt igazolja, hogy az autó boldog tulajdonosa igazi környezetvédő, hiszen járműve le tudta tenni az újfajta motorműszaki vizsgát is. Igazán boldog lehet az autó is, hiszen olyan kipufogógázt bocsát ki, amilyent számára a lehetőségek figyelembevételével előírtak, s így forgalomban maradhat. Boldogok tehát mindketten, csak azt nem értem — gondoltam vesztetemre, (én mindig vesztetemre szoktam gondolkodni) —, hogy most melyikük is a környezetvédő: az autó, amely mindenféleképpen környezetszennyező, kipufogógázain kívül a zajjal, útigényével, baleseti statisztikákkal, gumiporral és roncsstelekkel, bányákkal és meddőhányókkal, olthatatlan benzinszomjával továbbra is rombolja a környezetet, vagy a tulajdonos, aki eleget tett egy kötelező

vizsgálatnak? Aztán megvilágosodtam: a kártya a környezetvédő, s egyben a legboldogabb is, hogy ilyen szép nevet viselhet: Környezetvédelmi Tanúsítvány. Egy-két sikeres év és előléphet akár „Környezetmegmentési Érdemérem”-mé is. Ha én ülnék ott, ahol az új dolgokat kitálálják, én biztos csak ilyen szerény nevet adtam volna a gyerekeknek, hogy motorlap vagy gázlap, esetleg hivataloskodón „környezetszennyezési szintbemérés”, tárgyi-lagosan „üzemeltetési engedély”, vagy rövidítve AJER (Általános Jármű-Ellenőrzési Rendszer). De, sajnos, az új dolgokat sosem én találom ki, vagy legalábbis nem ülök ott. Meg kell vallanom, hogy a vesztet gondolatokat már Nyugat-Európából magammal hoztam. Ott történt meg velem, hogy éppen a munkahelyemre, a Freiburgi Egyetemre bicikliztem szabvány nélküli magyar kerékpáromon, amikor elhúzott mellettem egy villamos. Tudtam, hogy minden utasnak vagy Umweltschutzkarte (környezetvédelmi

villamosbérlet) van a zsebében, vagy Sparschein-t (takarékosági jegyet) lyukasztott. Ezen gondolkodtam éppen, amikor elvillant mellettem egy autó is, természetesen zöldbenzinnel a katalizátoros bendőjében, majd illedelmes zúgással otthagytott egy hófehér sportrepülő. Akkor gondoltam először, hogy ebbe a hófehér csodába vajon milyen méregzöld kerozint tankolhattak, hogy ennyivel kecsesebben repül, mint az én gépem. Komolyra fordítva a szót: javasolom, hogy semmiképpen ne adjunk környezetvédő megjelölést olyan dolognak, ami kötelező, továbbá alku alapszik, alatta marad a nyugati normának is, és lényegét tekintve még mindig csak mérséklése a meglévő és elismert

egy nagyon elegáns autó — századvégi típus, ezért a márkáját nem tudhatom — fékezett le csendben, de határozottan a kerítés tövében. Katalizátoros, lokalizátoros, kettős szűrős levegő-kondicionálós, meg sok olyasmivel, aminek a nevét csak ezután fogják megalkotni a hozzáértő reklámszakemberek. Kiszállt belőle egy nagyon elegáns úr, fölém magasodván, bár én sem vagyok éppen alacsony, de ez az úr nagyon tudott magasodni, és előhúzott a zsebéből öt zöld színű, csillogó műanyag-kártyát. Felmutatta őket, és én már rögtön tudtam, mit jelentenek. Az egyikkel azt igazolta, hogy az autója eszményi, a másikkal, hogy járt nála a kéményseprő, a harmadikkal azt, hogy elvi-

szik a szemetét, a negyediket akkor kapta, amikor lecserélte a hűtőszekrényét freonmentes hűtőszobára, az ötödik a csekk-kártyája volt, mert a Zöld Bankban tartotta a pénzét. Hogy a Zöld Bank mi, azt nem tudtam megérteni álomban, olyankor eltompul az ember agya, de azt röntgenszerű tisztasággal láttam és felfogtam, hogy nem csak ez az öt zöld kártyája van, lapul még annyi a zsebében, hogy akár pasziánszt is játszhatna velük vagy színre-színt, és azt is tudtam már, hogy miért jött. Nem szólt semmit, csak némán magasodott fölém, kezében a kártyák-

A Család Alapítvány kuratóriuma (Fotó: Nemes Zoltán)

környezetszennyezésnek. Ne kapjak, kérem, zöld pecsétet a hátamra, ha valamit csak azért fogyasztok, mert muszáj, mert divatos, mert egészséges, mert drága, vagy mert csomagolásán a legfeltűnőbb szín a zöld. Ellenben komolyan javaslom, hogy kapjon környezetvédelmi kiüntetést és segítyt az a nyugdíjas, aki gyalog megy el bevásárolni (jóllehet nincs is autója), a biciklista, még akkor is, ha csak szeret biciklizni (különösen menetiránnyal szemben az egyirányú utcában), és kapjon zöld jópontot mindenki más is, akinek az életmódja vagy a fizetése nem alkalmas arra, hogy olyan kárt tegyen a környezetében, amelyet aztán büszkeség csökkenteni. Ilyen vesztet gondolatok háborgatták az elmémet akkor is, amikor aztán este aludni tértem. Rögtön álmodni kezdtem: 2000-et írtunk — csupa zöld betűvel — a naptárban, szép piszkosan világított rám az alkonyati nap, amint a kertben kapálgattam elemista kapámmal a léckerítés mellett. Egyszerre

kal, és kérdőn nézett rám, majd kérdő tekintetét lassan, igen lassan piros színű kerékpáromra emelte, mely a falnak támasztva állt, mintegy tizenhárom évesen, kissé rendetlenül, mindenféle riasztó nélkül, önmagában riasztóan, az ellopás vagy lecseréltetés legcsekélyebb lehetősége nélkül. Vizsgázatlanul, papírok nélkül, porosan. A zöld úr zöld tekintetében feltett kérdésre nem tudtam válaszolni. S ő intett a jobbról érkező tekintélyes zúgású gépezetnek, mely a kerítéstől kezdve — egy automatikus földgyalu volt, azt hiszem — a bicikli felé haladva elegyengetett és megszüntetett ott mindenféle rendhagyóságot a kertben, velem együtt, aki még akkor sem tudtam semmi okosat kitalálni válaszként. Mielőtt rám haladt volna, utolsó pillantásommal még el tudtam olvasni a földgyalu feliratát: Környezetvédelmi Területfejlesztő Gép. Hiába, álmodni is mindig csak vesztetemre szoktam.

D.I.

Szigetek és szemhatárok

(Részletek *Tillmann J. A.* könyvéből)

„Az ember által alakított történelem végét a távolabbi jövőből nyíló rálátás minden bizonnyal az 1986-os évszámhoz és egy Csernobil nevezetű helyhez fogja kötni. Ekkor és ott nem vívtak csatát, és nem forrtak ki semmiféle forradalmak. Az esemény és a nyomában emelt építmény mégis kiemelkedik a történesek folyamatából. Ugyanis egy emberi létesítményrendszer, méghozzá az ember akarata ellenére, emberek és népek sorsformáló *alanyaként* lépett a »történelem színpadára« — és egyúttal túl is rajta. E fellépés nyomán az évezredek időtlenségében álló, mintegy tízezer éven át érinthetetlen emlékmű, a *szarkofág* hirdeti a történetek több mint korszakos horderejét. Ez a fordulat nem egy az elbeszélhető események láncolatában, hanem az elbeszélhető történetek végének, az ember által alakított és elmondott idő lezárulásának időtlen emlékműve. Történetek és történelmek, bárhogyan nézzük is, csak addig léteznek, amíg emberek történetetik őket, amíg emberek az alanyai e történeseknek. Az újkor — és vele a történetiség — végének csernobili emlékműve a történelmen túli idő kapujában áll....”

„A közelmúlt eseményhorizontján egy különös építmény magasodik: a csernobili szarkofág. Ez a síremlék az újkor emlékműve; benne a tudományos-technikai remény helyeződött a *felezőidő* — felőlünk nézve majdhogynem örök — nyugalmába. Ez az építmény a legelterjedtebb újkori vívmányok, a lakó- és ipartelepek visszataszító formáit is felülmúló rútságában méltóan megformált emlékműve az élet összes formája ellen elkövetett korszakos merényletnek. Ez az égbekiáltó mű kiemelkedik a történeti időből is: évezredek át érinthetetlen mélyén a Lassú Felezőidő Démona vett szállást. Démonikus vonásai és a körülötte kialakult különféle kultuszok ellenére is tudományos és technikai termék ez. És kultuszának fennmaradása hosszú időre biztosítottnak tűnik... A csernobili katasztrófa az eddigi legnagyobb törést jelenti az időben: akkor és ott vált kétségtelen bizonyossággá, hogy sorsa alakításában az ember mellé egy *arctalan alany* emelkedett. Ez pedig egyre határozottabban a saját képére és hasonlatosságára formálja életünket és minden leendő életet.”

„A tudás kígyója az idő múlása mentén gyűrűzik. Végtelenbe vesző farka most a harmadik ezredév küszöbét fonja körül. Az ember megismerésvágyának ez a képe minden kor szemhatárán jelen volt. De még sohasem látszott oly roppant kiterjedésűnek az az árnyék, amelyet a nyomában támadó pusztítás vet. A megismerés: Vágy. Sívár akarat. A kielégíthetetlen kíváncsi(ság) behatolása az Ismeretlen Birodalmába. A megismerés: szomjúság. Az igazság szomja, az ember hiányzó felének, a teljességnek a szomjazása. Ez a szomjúság csillapítható, de kielégíthetetlen, mivel tárgyának nincsen határa.

A megismerésben, akár a szerelemben, az ember a kés élén jár. Egy rossz mozdulattól, mely rendszerint a gondolat téves elmozdulása, egyensúlyát veszti — és zuhanásban nemcsak maga bukik el, hanem a másikat is magával rántja.

... A későújkor világának berendezettségére egyre inkább elfedi az ember eredendő arcát, helyét a Föld színén, az Ég alatt. A tudományos megvilágosodás világképének hívei azt hirdették, hogy védműveikkel minden elhárítható és kivédhető. Mára nyilvánvalóvá vált, hogy ezek a létesítmények inkább a bezártságunknak és emberi létünk elsorvasztásának veszélyét hordozzák.”

„A sebesség horizontján feltárló világ *végveszélyben* van. A növekedés üzletileg gerjesztett technicista logikája éppúgy a végállapot felé viszi, mint a »végső baleset« bekövetkezésének, a felhalmozott pusztítókapacitás bevetésének lehetősége. Ezek

elgondolása ... révén Paul Virilio korunk egyik legjelentősebb *egyetemes* gondolkodójává vált. Ez a fajta egyetemes-ség ugyanakkor éles fordulatot jelent a gondolkodás történetében. Egyetemes vonatkozása ugyanis a hagyományos univerzális elgondolásokkal szemben már nem az *élet közösségén*, hanem a *közös halál* lehetőségén alapul. Az élet ma már nem jelent olyan egyetemes értéket, amiben az egyé vált Föld lakói egyetemesen osztoznának. Ez a közösség csak a *kollektív halál* dimenziójában áll fenn. Virilio természetesen nem a halál szószólója; ellenkezőleg: e fenyegető világ-helyzettel való szembenézés »ügyvivője«.”

Ollózta: Pi.

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft. 10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1993-ra példányban.

Az előfizetési díjat, Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem**. Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

TARTALOM

Tanulmány

Bulányi György: Csúcsértékek 2-5

Könyvismertetés

Hanna Wolf: Jézus, a férfi 6-9

Interjú

Kovács László: Hajléktalan voltam, és... .10-12

Családi oldal

Lesem, mint Boris a misén (A „Házat Hazát Alapítvány”-ról) 16

Rencsényi T.: Ófelseje panaszkodik (Humoreszk, gyermeknapra) . . 19

Gyerekeknek Moha-mese

Közlekedési balesetek ellen 17-18

Egyházi élet

Francis Marsden: Katolikusként, kisebbségben 20-21

Erőszakmentesség

Állásfoglalás a hadkötelezettségről 16

Oromhegyes, polgári szolgálat, erőszak

(Levél Jugoszlávia budapesti nagykövetéhez) 27

Gyóni Géza: Cézár, én nem megyek (vers) 27

Elmélkedések

Gergely G. András: Miatyánk (I. rész) 13-15

Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22-26

Ökológia

Szemelvények a GAIA sajtószemle anyagából 28-31

Közhelyek

Májusra: „Apád lehetnék” 8

Júniusra: „Nincs szükségem senkire” 23

Előző számunk címlapgrafikáját **Vámos István** készítette.

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.

Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

Megrendelő levelezőlap

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból
ingyenes mutatványpéldányt a következő
címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/3. (19.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltatóüzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):

belföldre 300 Ft,

10 példánytól 252 Ft;

szociális előfizetés (nagy családosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.

Nyugaton: 36 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

bélyeg helye

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest

**Kazinczy u. 3.
1028**